

Pápai Károly szelkup szójegyzéke

Bevezetés

A finnugor néptudomány történetében PÁPAI KÁROLY alakja kissé elhomályosodik nagynevű barátja és útítársa, MUNKÁCSI BERNÁT egyénisége mellett. Ez az utóbbi időkhben már szinte mellőzésszámba menő értékelés abból a sajnálatos tényből fakad, hogy PÁPAI KÁROLY rövid idővel szibériai útjának befejezése után, 32 éves korában meghalt, s anyagának zömét nem tudta feldolgozni, illetőleg kiadni. Úti jelentésein, beszámolóin kívül¹ mindössze három nagyobb finnugor vonatkozású tanulmánya jelent meg nyomtatásban.² Hagyatékából pedig csak déli-chanti szójegyzéke került sajtó alá. (NyK. XXVI és Ugor Füz. 12.). Ennek kiadását MUNKÁCSI BERNÁT baráti és munkatársi kötelességének tartotta. Hátrahagyott kéziratának nagyságából ítélve még számos értékes tanulmány került volna ki PÁPAI kezei közül, ha munkásságának nem vet véget a kiváló tudós hirtelen halála. Hagyatékában az urálvidéki rokonnépek antropológiáját tárgyaló kb. 8—10 nyomtatott ív terjedelmű és „A palócok“ c. mintegy 15 íves néprajzi tanulmányának kéziratán kívül több kötetre terjedő néprajzi és antropológiai jegyzetek, valamint szibériai útjának részletes naplói voltak találhatóak.³ Kéziratának egy része állítólag a Nemzeti Múzeumba, az Orsz. Széchényi Könyvtárba, más részük a Néprajzi Múzeumba, illetőleg a Tudományos Akadémia kéziratárába került. Mindezek azonban részben még az első világháború alatt, részben a legutóbbi háború alkalmával elvesztek, illetőleg még jelenleg is lappanganak. Néhány levelén kívül mindössze két kiadatlan kéziratát sikerült megtalálnom: szelkup szógyűjteményének céduláit, valamint egy chanti és szamojéd hősmondákat,

¹ Ethnogr. I (1890), 117—130; Földr. Közl. XVI (1888), 619—624; XVII (1889) 422—426; 561—579.

² A vogul házasság (Hunf. Alb. 133 kk); Az ugor típus (Bp-i VI. ker. reálisk. értesítője 1894); Der Typus der Ugrier (Ethnol. Mitteil. aus Ungarn III). Kisebb cikkei még: Levél a vogulok földjéről (Nemzet 1888, 283. sz.); Eine Heldensage der Südstjaken (Ethnol. Mitteil. aus Ung. 1893). Egyéb munkáira l. SZINNYEI: Magyar írók élete és művei.

³ A Magyarországi Néprajzi Társaság 1894. évi közgyűlésének titkári jelentésében ezt olvassuk: „Boldogult kedves barátunk irodalmi hagyatékának kiadásáról gondoskodni fog a társaság. . .“ (Ethnogr. V, 151). A következő évi titkári jelentés azonban az első felbuzdulás után, a reális pénzügyi lehetőségekre is gondolva már-már takarodót fűj: „...előkészítettük amennyire lehetséges volt Pápai Károly elhunyt jeles társunk kiadatlan műveinek megjelenését. Ha e vállalatunk sikerül (a mi csakis anyagi erőnk korlátoltságán múlhat), akkor úgy a néprajz, mint a vele kapcsolatos embertan számára új és rendkívül becses tudományos adalékokat fogunk nyújtani.“ (Ethnogr. VI, 339). Ez a terv még mint jámbor óhaj is hamarosan feledésbe merült, időközben azután a kéziratok nagy része elkallódott.

meséket magyar fordításban tartalmazó kötetet⁴ a Tud. Akadémia könyvtárának kézirattárában.⁵ PÁPAI meglévő hagyatékához számíthatjuk még azt a szibériai térképet is, amelyet MUNKÁCSIVAL közösen terveztek, s melyen a bejegyzések szemmel láthatólag PÁPAI kezeirásával⁶ azonosíthatók.^{6/a}

PÁPAI (LIP) KÁROLY⁷ 1861 december 20-án született Pápán. Középiskoláit Pápán végezte, az érettségi vizsgálatot azonban már Budapesten tette le. Egyetemi tanulmányait 1880-ban kezdi meg. Először jogásznak iratkozik be, s egy évet el is végez. Már joghallgató korában is eljár a bölcsészkarri előadásokra, s rájön, hogy a filológia sokkal inkább érdekli, mint a jogtudomány. Ezért 1881-ben átiratkozik a bölcsészkarra. MUNKÁCSI BERNÁTTAL is itt szövődik barátsága. Először filológiai előadásokat hallgat, később a természettudományok felé vonzza érdeklődése, s a földrajz-természettudományok szakot választja. Nagy érdeklődéssel és szorgalommal készül fel az etnográfusi és antropológusi hivatásra, TÖRÖK AURÉL és HUNFALVY JÁNOS legkiválóbb tanítványainak

⁴ L. FOKOS: Nyr. 1937, 103; SZINNYEI i. m. — A kézirat tartalmát elsősorban szamojéd hősmondák alkotják: A) *Nyenyec anyag*:

1. *Jar-Sudibja-ku* (*хүнүйц* = ének).

2. *Pričikodotta* (*тангу* = разговор).

Mindkettő közlője: Stepan Jangasov (*Xalmerlo, Хөхө-жаха*, chti. *Xalaš-požel*).

B) *Szelkup anyag*:

3. *Čul-d'eld'es-hači-belgel-las* (hősmonda). Jakov Larivonov Tabald'in közlése (Игнаткова).

4. *Koldi-čondži-χok* (hősmonda). Daniel Szemjonics Szicsin közlése (Иванкины).

5. Cím nélküli hősmonda. Mitifon Szicsin közlése.

6. *Köde-pajet*. Stepan Gavrilics Kajaarov közlése (Иванкины).

7. *Kodui-porki-era* (hősmonda). Stepan Gavrilics Kajaarov közlése (Иванкины).

8. *Čažabka čondži-χok* (hősmonda). Vasili Ivanics közlése (Квöjnigol-jët = Занкина).

9. *Kodui-poreχ-era* (hősmonda). Daniel Szemjonics Szicsin közlése (Иванкины).

10. *Id'e* (hősmonda). Vasili Ivanics közlése (Занкина).

11. *Id'e* (hősmonda). Andrei Prokofovics Szicsin közlése.

12. Cím nélküli mese. Miholai Karpovics T'elesen közlése (Masse-kü).

C) *Magyar anyag*:

13. Czigány-búcsúztatás (verses).

14. Pejlófer Kis Jankó (mese).

D) *Egyéb*: részben naplószerű, gyorsírással feljegyzések a szamojédokról és komikról, köztük egy komi lakodalmi ének; néhány Munkácsihoz írt levél.

Mínthogy a szelkup folklorról nem sokat tudunk, ezeknek a fordításoknak még jó hasznát vehetjük. Annak ellenére, hogy elsősorban olyan vidékről származnak, ahol az orosz hatás erősen érezhető a lakosság életmódjában és nyelvében, a Pápai által lejegyzett hősmondák sok érdekességet őriztek meg. Pl. a rabszolgatartás, a női sámántisztesség emlékét. A szelkupok általánosan ismert hősenek *Id'e*-nek egyes kalandjai is szerepelnek a gyűjteményben (ezeket DONNER nem említi: JSFOu. XXX/26).

⁵ Jelzete Nyelvtud. 16-r. 23. sz., ill. Munkácsi-hagyaték 72. sz.

⁶ Szintén a Munkácsi-hagyatékhoz tartozik. A térképet — földrajzszakos lévén — minden bizonnyal PÁPAI rajzolta.

^{6/a} DIÓSZEGI VILMOS muzeológus barátomtól a napokban értesültem arról, hogy Pápai Károlynak szibériai útján készített naplói az Orsz. Néprajzi Múzeumban előkerültek. A valószínűleg igen értékes néprajzi és nyelvészeti anyagot tartalmazó gyorsírással jegyzetek megfigyeltetéséről minél hamarabb gondoskodni kellene.

⁷ Eredeti nevét 1881-ben változtatta PÁПАИ. L. Századunk névváltoztatásai.

egyike. Egyetemi tanulmányait egy évig Lipcsében és Drezdában folytatja, majd itthon bölcsészeti doktorátust és utána földrajz-természettudományi szakos tanári oklevelet szerez.⁸

Tanulmányainak elvégzése után két évig a gyakorló-gimnáziumban tanított, s életének ezeket az éveit a tudományos munkára való felkészüléssel és széles irányú önképzéssel, anyagi gondoktól meglehetősen függetlenül töltötte. A zárkózott, kissé borongós jellemű fiatal tudós tuberkulotikus haj-



Károlyi fénykép

Pápay Károly,

a Görzben elhunyt fiatal magyar tudós.

lamú családból származott, s tisztában volt azzal, hogy szüleihez és testvéreihez hasonlóan vele is hamarosan végezni fog a veszedelmes betegség. Szüleitől örökölt néhány ezer forintját ezért úgy osztotta be, hogy az 28 éves koráig elegendő legyen a gondtalan megélhetéshez. Sejtelmek alapján úgy vélte, hogy mire pénzének végére ér, a halál meg fogja szabadítani későbbi anyagi gondjaitól.⁹ Életét úgy iparkodott berendezni, hogy hátralévő néhány évébe össze-sűrítsse mindazokat az örömeket, mindazt, ami szép és jó, amelyet az ember

⁸ Disszertációja: A tudat fogalma. Bp. 1885.

⁹ L. LENKEI HENRIK: Emlékezés Pápai Károlyról. Munkácsi-Eml. 127. kk.

az élettől kaphat. Nyelveket tanult, élénk figyelemmel kísérte a tudományon kívül az irodalom és a művészet kérdéseit, ezek adtak értelmet és célt életének.

A minden iránt élénken érdeklődő PÁPAI, aki már az egyetemen a földrajzi és természetrajzi előadásokon kívül antropológiai, nyelvészeti, irodalmi és filozófiai órákat is látogatott, nagy lelkesedéssel fogadta MUNKÁCSI BERNÁT ajánlatát, hogy kísérje el szibériai tanulmányújtára, s a rokon manysik és chantik között néprajzi és antropológiai kutatásokat végezzen.

Szibériai útjára nem felkészületlenül indult el. Már hosszabb idő óta gondolt egy ilyen vállalkozásra. Az a cél, melynek megvalósítása érdekében már régóta szötte magában egy ilyen expedíció tervét, s az, hogy erre előkészületeket is tett, legjobban a Tudományos Akadémiához 1888. jan. 28-án benyújtott kérvényéből látszik, melyben munkatervét vázolja, s az Akadémia erkölcsi és anyagi támogatását kéri.

„Nyelvészeink és ethnologusaink régóta elismerik és ismételten hangsúlyozták annak szükségét, hogy az az összehasonlító munka, mely a rokon ugor és török népek nyelve körül folyik, nemzeti őstörténetünk teljesebb megvilágítása céljából kiterjesztendő az ethnographia és anthropológia terére is. Ily szempontból ez ideig terv- és szakszerű kutatás alig történt, bár külföldi utazók sok becses anyagot hoztak össze... Oly munka ez, mely nem tűr halogatást.“

„Alulírott a dolgok ilyenén állása mellett, áthatva az ethnographiai és anthropológiai vizsgálatok jelentőségétől, tanulmányaimnak pár év előtt oly irányt adtam, hogy a fentebbi feladatok egy részének elvégzésére elkészülve legyek. E célból ethnographiai előtanulmányokat tettem hazánk egyes vidékein: így a Csepel-szigeten és a palócok között. E célból igyekeztem és igyekszem a néprokonainkra vonatkozó ethnographiai anyagot megismerni és másrésről az orosz nyelvet, mint nélkülözhetetlen külső segédeszközt elsajátítani.“

A reá váró feladatokat pedig a következőképpen rögzíti :

„1. Gyűjteni kívánám azon történeti, régészeti és néprajzi anyagot, mely az orosz irodalomban néprokonainkra vonatkozik, és mely reánk nézve eddig részben hozzáférhetetlen volt...“

2. Tanulmányaim főrészét a szorosan vett *ethnographiai* vizsgálat képezné *anthropogeographiai* alapon. E szempontból különösen vizsgálnám a nép foglalkozását és gazdasági viszonyait, családi életét és társadalmi szervezetét, jogi és erkölcsi felfogásának, tudása és művészi hajlamainak bármely kezdetleges megnyilvánulásait és vallási fogalmait. Főfigyelmem mindezeknél a régibb állapotok nyomainak, rudimentumainak felkeresésére irányulna.

3. Egyik további feladatom a szorosan vett *anthropológiai és demographiai* vizsgálat lenne...“

4. Végül, ha kellő anyagi eszközök állanának rendelkezésemre, úgy fényképi felvételeket tehetnék és *anthropológiai, praehistoriai és ethnographiai tárgyakat* gyűjthetnék.¹⁰

MUNKÁCSI és PÁPAI 1888 március 13-án indultak el Szibériába. Útjukat a M. Tud. Akadémia és a Kultuszminisztérium ú. n. támogatásával kezdték meg, de ez az összeg a meglehetősen gyakorlatiatlan PÁPAI esetében oly kicsiny

¹⁰ A M. Tud. Akadémia könyvtárának kéziratárában, a Munkácsi-hagyaték Pápai-leveleit tartalmazó kötegében.

volt, hogy éppen csak meg tudta vele kezdeni utazását.¹¹ Először Varsón át Pétervárra utaznak. Itt tíz napot töltenek el az útjukat megkönnyítő cári ukáz megszerzésével. PÁPAI ezt az időt az orosz tudósokkal és gyűjteményekkel való ismerkedésre fordítja. Nemcsak a maga szakmájába vágó néprajzi gyűjteményeket járja végig, hanem élénken érdeklődik az orosz szellemi élet minden megnyilvánulása iránt. „Az orosz festészetet úgy megszerettem — írja —, mint már előbb az orosz költői és regényirodalmat, bár amannak fénykora még, azt hiszem, a jövőben van.”¹² Útja során mindvégig ilyen szélesirányú érdeklődéssel kíséri az orosz életet, s ez teszi lehetővé, hogy helyes érzékkel felismerje az orosz nép nagyraihivatottságát, s a népi erők kifejlődése elé gáncsoló idegen erőket. „Az érintkezésből mindezen tudósokkal és sok másokkal, az előnyökön kívül, mellyel az szaktanulmányaimra nézve járt, azon meggyőződést érlelte bennem, hogy az oroszország nem olyan, minőnek nyugoti tájékoztatlanok és politikai gyűlölség kifesti. Mindaz, amit tapasztaltam, láttam és hallottam, egy serényen munkálkodó, nagyra törő, nagyra hivatott népre vall, mely rövid idő múlva elfoglalja méltó helyét a művelődésben a nagy nyugoti népek mellett.”¹³

Anyagi gondjai már Péterváron nyugtalanítják. Jól látja, hogy a rendelkezésére álló összegből nagyobb arányú gyűjteményt nem képes összehozni. Az akkori magyar kultuskormány nem értette meg ennek az útnak a nagy jelentőségét, s amit a „m. kir. minisztérium“ nem tartott oly fontosnak, azt felfogta és megértette az orosz tudományos élet, és hajlandó volt PÁPAI segítségére sietni. Rövid pétervári tartózkodása alatt megismerkedett az orosz néprajztudomány akkori vezető személyiségeivel, elsősorban SCHRENK akadémikussal, a Néprajzi Gyűjtemény igazgatójával. Ezek a tudósok átlátva PÁPAI vállalkozásának a nagy jelentőségét, felajánlották neki, hogy utazásának támogatására nagyobb összeget bocsátanak rendelkezésére azzal a feltétellel, hogy gyűjtését az orosz Néprajzi Gyűjtemény rendelkezésére bocsátja.¹⁴ PÁPAI KÁROLY feltételeken visszautasította ezt az ajánlatot, amely pedig utazásának anyagi problémáit megoldotta volna, mert még számított a kultuskormányzat támogatására, s valószínűleg arra is gondolt, hogy nem szabad megelégednie a tárgyak összegyűjtésével, hanem az összegyűjtendő néprajzi

¹¹ Útnak indulásakor a következő összegek állottak rendelkezésére :

Saját vagyonának maradéka kb.	600 Ft
Nagybátyjának, Hinriksz Károly uradalmi intézőnek kölcsöne	400 „
A minisztériumtól kapott régebbi ösztöndíjának maradéka	120 „
A Tudományos Akadémia segélye a Reguly-alapból	300 „
A Földrajzi Társaság segélye	100 „

Összesen 1520 Ft

Ebből az összegből kellett beszereznie még az antropológiai mérésekhez szükséges eszközöket, továbbá fényképezőgépet és egyéb úti felszerelést.

¹² 1888. IV. 9-én Kazánból keltezett levelében LIPPICH ELEKnek (Orsz. Széchényi Kvtár kéziratár).

¹³ Ethnogr. I, 120.

¹⁴ L. LIPPICH ELEKhez 1888. IV. 9-én, Kazánból írt levelét (Orsz. Széchényi Kvtár kéziratár).

tárgyakat odahaza fel is kell dolgozni, s ezt nyilván ő maga szerette volna elvégezni.¹⁵

Ilyen kedvezőtlen körülmények között megkezdett útját PÁPAI mégis reményekkel és nagy tervekkel eltelve lelkes hangulatban folytatta. MUNKÁCSIVAL együtt Kazánon át május 6-án érkezik Persinába, egy Szoszva melletti manysi faluba. A nyarat a Szoszva, Lozva, Pelim, Tavda és Konda, valamint ezek mellékfolyóinak manysi lakossága között tölti, antropológiai vizsgálatokat és néprajzi kutatást folytat. Szeptemberben Tobolszkon át Tomszkba utazik, s innét indul okt. 23-án téli tanulmányútjára, melynek célja a chantik néprajzi és embertani vizsgálata volt. Tomszkból csónakon utazik az Ob folyása mentén a chantik területei felé. Pontosan nem mondja meg hol, de valószínűleg Narimtól délre, az ottani szelkupok közt várja be a téli szánút megnyíltát. Itteni tartózkodásáról, a számojédokról mindössze ennyit ír: „Őket az oroszok osztyáknak nevezik, bár tényleg úgy nyelv, mint fizikai típus és szokás tekintetében a számojedekhez sorolhatók... Az osztyák-számojedek megtelepült, vadász és főleg halász nép, életük és foglalkozásuk módjában a közöttük települő oroszország erős befolyása alatt állanak, de azért, bár nagyon titkolva, őrzik ősi hagyományait és vallásukat. Feljegyeztem, bár nem az eredeti nyelven, néhány hősi mondájakat, meséjüket; tettem nyelvjárásukra vonatkozó feljegyzéseket és láttam gondosan rejtegetett bálványait.”¹⁶ A folyó befagyása után szánon utazik tovább PÁPAI a Vasjugán vidékére, ahonnan az Obra visszatérve Berjuszovba megy. Ezeken a helyeken a chantik között végzett kutatásokat. Az újév kezdetén az északi manysik közötti egy hónapos bűvárkodás után Obdorszk felé veszi útját az ottani chantik tanulmányozására. 1889. márciusának közepén tér vissza PÁPAI KÁROLY Berjuszovba, ahol MUNKÁCSIVAL találkozik, s innét már együtt hazafelé készülődnek. Tobolszkon, Kazánon, Moszkván át Pétervárra utaznak, ahonnan Helsink, Stockholm, Kopenhága és Berlin érintésével 1889. júl. 15-én érkeznek Budapestre.

PÁPAI igen nagy nehézségekkel küzdött meg szibériai kutatóútján. Gyenge szervezete is hátráltatta munkájában, de ezenkívül elsősorban anyagi nehézségekkel kellett megbirkóznia. Azt, hogy PÁPAI útja nem volt kellőleg anyagilag alátámasztva, több körülménnyel magyarázhatjuk. Elsősorban a kultusz-kormányzat közönye volt az oka ennek. Kapott ugyan pénzcsekéket a minisztériumtól, de ezt is valószínűleg csak barátjának az akkor ott szolgálatot teljesítő LIPPICH ELEKNEK közbenjárására. De emellett PÁPAI meg lehetőségen gyakorlatiatlan, „a gyámoltalanságig is szerény” természetű ember volt, nem sokat törődött azzal, hogy útja jelentőségét és eredményeit vázoló jelentéseket küldjön azoknak, akik sokat tehettek volna érdekében.¹⁷ Emellett

¹⁵ A kultuszminisztériumtól kapott még útja során 600 Ft-ot tárgyak gyűjtésére, később még 300 Ft-ot, s végül 250 Ft-ot a tárgyak hazaszállítására. Tanárának, TÖRÖK AURÉLNAK közbenjárására 200 Ft-ot adományozott útja folytatására SEMSEY ANDOR; a tanulmányutat pedig az Akadémia Reguly-alapjától rendelkezésére bocsátott 150 Ft-tal tudta befejezni. Több mint egy éves útját tehát mindössze 3000 forintos költséggel hajtotta végre.

¹⁶ Földr. Közl. XVII (1899), 423.

¹⁷ BUDENZ írja MUNKÁCSINAK, amikor közli vele, hogy az Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága 1400 Ft-ot utalt ki számára: „Együttal jelentem, hogy Pápai uram, akinek az a rossz szokása van, hogy nemigen ír, vagy jelent valamit, akiknek kellene (pl. Török Aurél tanár úrnak is írhatott volna), a Bizottságtól is kapott valamiké-
két, t. i. 150 frtot...” (Nyr. LXVI (1937), 7. l.).

— s talán emiatt is — PÁPAI volt tanára, a magyar antropológia úttörője, TÖRÖK AURÉL sem tanusított kellő érdeklődést tanítványának vállalkozása iránt.¹⁸

PÁPAI néhány fennmaradt levele, melyeket LIPPICH ELEKhez írt, élénk színekkel ábrázolják helyzetét és kilátásait útjának befejezése után. 1889. május 14-én Kazánból ezt írja LIPPICHNEK: „Téli bolyongásom véget ért: bebarangoltam nagy vidéket hó és jég hátán, éltem hideg, füstös, szagos viskókban és most útban vagyok haza-felé! A nyomorúság, az anyagi gond, mely egész utam alatt mindennél inkább kínzott, lehangolt, most sem engedi, hogy hamarosan haza jussak. Garas nélkül ülök itt, társamra [Munkácsi B.] utalva, s nem mozdulhatok és a gyűjteményt sem mozdíthatom előre. Ez kényszerített arra, hogy a mellékelt jelentésben újabb támogatást kérjek. A kért összeg nélkülözhetetlen, a minimális... Nem tudom a jelentésemben foglalt kéréssel szemben milyen állást foglal el az új miniszter. Ha az összeget megadják, kérlek azt Budenz utján nevemre a moszkvai konzulátushoz küldeni.¹⁹ Mindenek felett megörvendeztetnél, ha azonnal e soraim vétele után egy levélkét juttatnál hozzám, melyben értesítenél az irántami hangulatról a miniszteriumban. Félek, hogy sokat várnak, mert nagynak tartják a hozott anyagi áldozatot. Pedig, akik a viszonyokat ismerik, felette csekélynek tartják azt és a velük elért eredményt nagyon kielégítőnek. Félek hogy otthon csupa laikusok ítéletének leszek alávétve.

Útban vagyok hazafelé, egy aránylag elég eredményes ut után. De e haza-ut nem az öröm, hanem a nyomorúság útja. Egész utazásom anyagilag egy hipotézisen épült föl és az anyagi gondok, melyek egész uton mindennél inkább gyötörtek hazautamban is utamba állnak.

Itt eddig ur voltam, ha nem is anyagilag; otthon semmi leszek. Minél közelebb érek, a zsarnokság országából a szabadság országába, annál inkább rabnak érzem magam, a kenyérgond rabjának. Szétfoszlanak az utamban szótt illúziók egy úttörő tudományos munkásságról egy nálunk új irányban. Haza-érve azonnal torkon ragad a nyomorúság; nem tudom mihez fogjak; eredményeim nem lesz módomban feldolgozni, értékesíteni. Nem csudálatos, ha nem nagyon vágyódom haza-felé. Az egyetlen öröm, ami reám vár, amit nagyra tartok, néhány jó barát ölelése, mint aminő Te vagy.“ Néhány nappal később, máj. 27-én Moszkvából így ír: „Ahányszor a hazaérkezésre gondolok, mindig egy csomó nehéz kérdés kínoz, melyekre barangolásom ideje alatt nem gondoltam.

Pénzem nincs, de van adósságom;²⁰ állásra, azt hiszem, nincs több kilátásom, mint volt elutazásomkor.“²¹

Ezekhez a sorokhoz szükségtelen a magyarázat. Hí tükrei ezek a részletek a kapitalizálódó Magyarország kultúrpolitikájának, s lehetetlen észre nem vennünk azt az ironikus gúnyt, mellyel a „szabadság“ országáról beszél, ahol

¹⁸ L. uo. 3. jegyzet.

¹⁹ Valószínűleg erre a levelére kapta meg a kultuszminisztérium 250 Ft-ját. Az összeg kiutalását LIPPICH ELEK eszközölte ki, amint az MUNKÁCSI BERNÁTNAK a LIPPICH által neki írt, 1889. dec. 28-án kelt levél aljára vetett feljegyzéséből kitűnik (Akadémiai kézirat, Munkácsi-hagyaték).

²⁰ Valószínűleg arra a „rokoni kölesön“-re gondol, melyet nagybátyjától vett fel utazásának megkezdése előtt.

²¹ Az idézett levelek eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában található. Hasonló értelemben ír SÁRMAY JÓZSEFNEK Pétervárról 1889. jún. 17-én. (A M. Tud. Akad. könyvtárának kéziratárában, Munkácsi-hagyaték).

rabnak érzi magát. És hogy mindezek a sorok nemcsak PÁPAI pesszimizmusára vallanak, mutatja az is, hogy a leveleiben vázolt sejtelmek szinte betűről betűre meg is valósultak.

Hazajövetele után PÁPAI, éppen úgy, mint MUNKÁCSI BERNÁT, nem kapott állást. „Nem elég — írja egyik kortársa, — hogy Pápai külföldi nagy útját, önfeláldozó vállalkozását is részben a maga költségén tette meg, midőn hazajött, sem az Akadémia, sem a Földrajzi Társaság nem részesítette anyagi segítségben, hogy nyugodtan szentelhesse idejét irodalmi tevékenységre. A kormány pedig nem látott benne egyebet, mint egy végzett tanárjelöltet, mint egy közönséges dr. philosophiaet, aki, ha állami szolgálatba akar lépni, akkor kezdje a napidíjasságon, illetve óradíjasságon.”²² Egy ideig abból élt, hogy „nevelő-társalgói” állást vállalt egy gazdag családnál, majd a Nemzeti Múzeumban végzett napidíjas munkát, később pedig óradíjas tanár lett.²³ Anyaga feldolgozásához mindezek ellenére hozzákezdett. Először útja antropológiai eredményeinek rögzítéséhez fogott hozzá. Elkészített egy mintegy 8 éves tanulmányt az ugor típusról, illetőleg az uráldéki rokonnépek antropológiai viszonyairól.²¹ A kézirat nehezen készült el egyrészt megélhetési nehézségei, másrészt egyéb tudományos elfoglaltsága és betegsége miatt. 1892-ben azonban benyújtotta munkáját az Akadémiához, a tanulmány teljes egészében mégsem került kiadásra. TÖRÖK AURÉL — talán kissé egyoldalú — bírálata következtében át kellett volna dolgoznia művét. A szükséges változtatásokat azonban már nem tudta végrehajtani, úgy hogy e nagy tanulmánynak csupán egy része jelent meg (Az ugor típus és Der Typus der Ugrier, I. fent), melynek tudományos értékelésére a szakember véleményét idézzük: „Die meisten Feststellungen dieser nicht genügend geschätzten Arbeit stehen auch heute fest. Sie bedürfen nicht so sehr einer Veränderung, als Ergänzung. Ein besonderes Verdienst ist es, dass sich auch ethnogenetische Gesichtspunkte in derselben geltend machen.”²⁵

Életének erről a korszakáról sem tudunk sokat. 1893-ban helyettes tanári kinevezést kap a VI. ker. főreáliskolához, mindez azonban már csak arra jó, hogy gyászjelentésére kinyomtathassák: „m. kir. állami helyettes tanár”. A tanítási év kezdetén betegsége kiújul. Ennek ellenére tovább tanít, végül is barátai rábeszelésére kér szabadságot s fájdalmainak enyhítésére nov. 3-án délibb vidékre utazik. Görznel tovább azonban nem jut, itt éri a halál. December 1-én egyik tanártársának eszébe jut, hogy érdeklődjék PÁPAI hogyléte iránt, minthogy az már két hete nem adott magáról életjelt, s erre jön a németnyelvű távirati válasz Görzből: „Am 25. November gestorben und beerdigt.”²⁶

A fiatal tudós elhúnyta nagy vesztesége volt a tudománynak. Széleskörű ismeretei és érdeklődése folytán több tudományágat gyarapított értékes fejtegetéseivel. Nem vagyunk hivatottak arra, hogy filozófiai, pedagógiai, földrajzi vagy magyar néprajzi tárgyú munkáit értékeljük. Bennünket első-

²² KARDOS ALBERT gyászbeszédéből (M. T. A. Könyvtár, kéziratár, Munkácsi-hagyaték).

²³ L. LENKEI i. m. 130. l.

²⁴ L. BARTUCZ, A magyar ember 117. Ezt az azóta elveszett munkát MUNKÁCSI BERNÁT a Néprajzi Múzeum részére átadta SEMAYER VILIBALDNAK (I. MUNKÁCSINAK 1904. III. 10-én kelt, SEBESTYÉN GYULÁHOZ intézett levelét; Akadémiai Könyvtár, Kéziratár, Munkácsi-hagyaték).

²⁵ LIPTÁK P., Antropologische Beiträge zum Problem der Ethnogenesis der Ungarn. Acta Arch. Hung. I (1951), 242.

²⁶ L. Pesti Napló 1893. dec. 2. (339. sz.) 7. l.

sorban az ugor néptudománnyal foglalkozó PÁPAI KÁROLY érdekel. Útjának főcélja a manysik és a chantik embertani, néprajzi és statisztikai kutatása volt. Az antropológusok véleménye szerint PÁPAI úttörő munkásságot végzett az ugor embertan területén. Másrészt néprajzi anyaga is nagyjelentőségű. Igaz ugyan, hogy néprajzi jegyzetei nem maradtak fenn, finnugor néprajzi cikke pedig alig jelent meg, értékes tárgyi gyűjtése (mintegy 500 db néprajzi és régészeti tárgy, fényképfelvétel stb.) azonban az Orsz. Néprajzi Múzeumban ma is megtalálható. Ilyenformán útjának és munkásságának eredményeiről teljes képet nem alkothatunk. Hogy azonban ezt a töredékességében is nagy-jelentőségűnek induló életpályát újabb vonással is kiegészítsük, szólnunk kell PÁPAI nyelvészeti munkásságáról is.

Tanulmányútja során nyelvészeti feljegyzéseket is tett PÁPAI KÁROLY az útjába eső népekre vonatkozólag. Ilyen természetű anyaga közül leggazdagabb déli-chanti szógyűjtése. Ez a MUNKÁCSI BERNÁT által 1896-ban kiadott (NyK. XXVI) szójegyzék nagyjelentőségű és fontos adalékokat szolgáltatott a kevésbé kutatott déli-chanti nyelvjárások ismeretéhez.

PÁPAI másik nyelvi gyűjtését, szelkup szójegyzékét, most adjuk közre. Szójegyzékének céduláit az Akadémia Könyvtárának kéziratára őrzi (Nyelvtud. 16-rét, 23. sz.). A szócédulák $2,5 \times 8,5$ cm nagyságúak, s ezeket még PÁPAI rendezte el fogalmi csoportok szerint. Az egyes fogalmi csoportokba tartozó cédulákat egy külön kis papírburkolat veszi körül, melyen fel van tüntetve, hogy a kis köteg milyen fogalmi csoport szavait tartalmazza. A cédulákon általában egy adat áll, sok esetben azonban több adat is fel van rajtuk tüntetve. A szavak értelmezése rendszerint oroszul van megadva, gyakran azonban a szó jelentése magyarul is, vagy néha éppen csak magyarul van feltüntetve. A szójegyzékben a cédulák a következő csoportokba voltak elrendezve: hónapok, évszakok; étel, ital; égitestek, természeti jelenségek stb.; rokonság; testrészek; ház, konyhaeszközök, szerszámok; madarak, madarászat; vadak, vadászat, háziállatok; halak, halászat; számnevek; falvak; vegyes; mesékből; tulajdonnevek mesékből; falvak különböző közlőktől.

Feladatom a sajtó alá rendezés során abban állott, hogy a szavakat lemásoljam, az orosz jelentést magyarra fordítsam, a jelentés nélküli szavakat értelmezzem, s az egyes adatokat CASTRÉN, illetőleg más közlők adataival kiegészítsem és rendezzem. Az eredetileg fogalmi csoportok szerint rendezett anyagot betűrendben közlöm. Kivételt képeznek a számnevek és a tulajdonnevek. A számneveket függelékként csatolom, mert így a számnévképzés módja áttekinthetőbb, s a CASTRÉN által közölt számnévképzéssel való egyezései és különbségei jobban kidomborodnak. A tulajdonneveket (helynevek, víznevek, személynevek) ugyancsak külön függelékként közlöm. Feltüntettem közülük a betűrendes részben azokat, melyeket szelkup köznevekkel tudtam azonosítani.²⁷

A szelkup szók orosz jelentéseit PÁPAI lejegyzéséhez híven közlöm. Ezek nagy mértékben eltérnek az orosz irodalmi alakoktól, minthogy PÁPAI az obmenti szibériai orosz nyelvjárás szavait szelkup közlőjének kiejtése szerint írta le. Gyakran csak hosszúságos utánjárással voltak azonosíthatók ezek a szavak az orosz irodalmi nyelv szavaival, s ezért szükséges volt az orosz jelentéseket

²⁷ Kivéve az *-ak*, *-jet* (*-et*) szavakkal összetett helyneveket, amennyiben előtagjuk ismeretlen.

magyarul is megadni. Néhány esetben az orosz nyelvjárási alakok jelentését nem is tudtam megfejtetni. Az általam megadott magyar jelentések szögletes zárójelben vannak.

PÁPAI hangjelölésén sem változtattam semmit, bár az nem elég következetes. Pl. a *dž* helyett gyakran ír *dzs*-t, cserélgeti a *v* és *w* jeleket, bár semmi különbség nem látszik köztük. PÁPAI sehol nem nyilatkozik az általa használt jelek hangértékéről, minthogy azonban fonetikai ismereteit jórészt MUNKÁCSI BERNÁTTól szerezte, gyanakodnunk kell arra, hogy jeleinek legalábbis egy részét MUNKÁCSI megfelelő fonetikai jeleivel tarthatjuk azonosnak.²³ Az *g*. alatti karika a labializációt jelentheti. Feltűnő azonkívül, s PÁPAI-nak CASTRÉNÉ-nál finomabb lejegyzésére mutat, hogy azokban a szavakban, melyekben CASTRÉN *k*-t jelöl, PÁPAI a *k*, *kh* és *χ* jeleket alkalmazza. Az, hogy a szelkup nyelv egyes nyelvjárásaiban valóban ismeretes az aspirált *kh* hang, K. DONNER eddig közölt anyagából is kitűnik. Pl.: CASTR. N., Jel., B., Taz, Kar. *korg* ~ PÁP. *khory* ~ DONN. Ty. *k'orγ*, KTy. *k'orγ*^Γ, N. *k'orγ*, *k'orγ*^Γ, Vj. *korγ*, ATa. *k'orγ*^Γ, KTa. *korγ*, B. *korγ*, Ka. *k'uorγ*, FKe. *k'urγ*^δ, Cs. *k'urγ*, FO. *k'urγ*^Γ 'Bár';

CASTR. N., B. *kuegar* ~ PÁP. *khvöger* ~ DONN. Ty. *k'urγ*^δ, N. *k'urγ*^δ, ATa. *k'urγ*^δ, Csa. *k'urγ*^δ, FO. *k'urγ*^δ 'Stör' (Anl. Lab. 44—5);

CASTR. B. *pakalnan* ~ (PÁP. *pagelgu*) ~ DONN. Ty. *pāk'k'ānab*^Γ, KTy. *pāk'k'ānab*^Γ, FKe. *pāk'k'ānam*, FO. *pāk'k'ānau* 'graben, bohren' (i. m. 141—2);

CASTR. N. *pok* ~ PÁP. *poχ* ~ DONN. Ty., KTy. *poκ'χ*, N. *poκ'*, ATa. *poκ'k'δ*, B. *poκ'*, Ka. *poκ'k'δ*, FKe. *poκ'γ*^Γ, KKe. *poκ'γ*^ε, AKeM. *poκ'γ*^ε, AKe. *poκ'γ*^ε, Csa. *poκ'γ*^ε, FO. *poκ'k'δ*, FOSz. *poκ'γ*^ε 'Netz' (i. m. 168).

DONNER adataiból tehát az derül ki, hogy a *k* aspirálódása elsősorban a timi, narimi, felsőobi, csajai nyelvjárásokban fordul elő, vagyis azon a területen, melyről PÁPAI feljegyzései is származnak. Hogy azonban CASTRÉN *k*-val jelzett hangjai mögött a valóságban mely szavakban kell *k'* hangot vélnünk, arra vonatkozólag DONNER szórványos adatai nem adnak megfelelő útmutatást. Minthogy azonban a PÁPAI által használt *kh*, *χ* jelek jogosultságát egy-két esetben sikerült DONNER adataival igazolni, az egyebütt található *kh* és *χ* jeleket is a való fonetikai helyzet tükröződéseképp kell felfognunk. Ez a körülmény PÁPAI szójegyzékének lényeges érdeme. Tekintve azonban, hogy az aspirált *k'*-t ismerő nyelvjárásokban még nem ismerjük a *k'* és *k* hangok egymáshoz való viszonyát, nevezetesen azt, hogy az aspiráció csak bizonyos helyzetekben, vagy bizonyos körülményektől függőleg megy-e végbe, s következésképp egy foném két féle realizációjáról van-e szó, vagy pedig két külön fonémról, s minthogy a szelkup nyelvi közlésekben még mindig CASTRÉN szótára jelenti a kiindulópontot, a betűrendben a *k*, *kh* és *χ* betűket nem választottam szét, hanem egyenértékű jeleként rendeztem őket. Ezzel a betűrenddel több utalás is megtakarítható volt. PÁPAI anyagában u. i. számos ilyen alakot találunk, mint *kō*, *khō*, *kō*; *kok*, *khok*, *χok* stb.

Az *é* jel valószínűleg *ə* hangértékű, bár az összehasonlításul rendelkezésre álló DONNER-anyag vallomása erre vonatkozólag igen gyér és nem egyértelmű. PÁPAI *é* hangjainak DONNER lejegyzésében a Ty. és N. nyelvjárásban *ε* (*é*, *ε*), *ə* (*ə*), *e* szokott általában megfelelni. Ezekkel a hangokkal szemben azon-

²³ L. NYK. XXVI, 9.

ban PÁPAINál néha *e* áll, s így az *e* — *é* közti különbség nem egészen világos. Ugyancsak homályos a PÁPAI által használt *ǎ*, *à*, *a* jelek közötti különbség, valamint az *ě*, *ǔ*, *ō* stb. jelek hangértéke.

PÁPAI nem nyilatkozik arról, hol és kitől gyűjtötte szelkup szóanyagát. Egyedül a számnevek gyűjtési körülményei ismeretesek. Saját feljegyzése szerint ezeket ИВАНКИНЫ-ben (*Pigeljet*) gyűjtötte Daniel Szemjonics Szicsintől. Egyes szórványos esetekben (különösen helyneveknél) szintén megadja a lejegyzés helyét.

ИВАНКИНЫ az Ob középső folyásának bal partján fekszik a Ket és a Parabel torkolata között ИНКИНО-tól délre. Minthogy a szójegyzékben közölt szók zöme hangtanilag nem mutat lényeges eltérést a számnevek csoportjától, feltehetjük, hogy PÁPAI szelkup szóanyagának nagy részét ugyancsak ИВАНКИНЫ-ben, vagy ИВАНКИНЫ közvetlen környékén gyűjtötte.²⁹ Ezt a feltevést megerősíti az a körülmény is, hogy útjának leírása szerint a téli szánút megnyíltát Narimtól délre várta meg. Nyelvi szempontból PÁPAI gyűjtése a CASTRÉN által nariminek és középsőobinak nevezett nyelvjárások között áll.

A narimi nyelvjárással megegyező, de a középsőobitól különböző saját-ságok :

N. - <i>p</i> ~ KO. - <i>m</i> :	PÁP. <i>khupp</i> , <i>χupp</i> , <i>χopp</i>	~ C. N. <i>kup</i> , <i>kop</i> ; KO. FO. <i>kum</i>
	PÁP. <i>nop</i> , <i>nopp</i>	~ C. N. <i>Nop</i> ; KO. <i>Nom</i>
	PÁP. <i>törëpp</i>	~ C. N. <i>terap</i> ; KO. <i>term</i>
N. - <i>k</i> ~ KO. - <i>η</i> :	PÁP. <i>āk</i>	~ C. N. <i>ak</i> , <i>āk</i> ; KO., B. <i>āη</i>
	PÁP. <i>ārēk</i>	~ C. N. <i>ark</i> ; KO. <i>āraη</i> , <i>āreη</i>
	PÁP. <i>poχ</i>	~ C. N. <i>pok</i> ; KO. <i>poη</i>
	PÁP. <i>pēkhe</i>	~ C. N. <i>peak</i> ; FO. <i>piāηa</i>
	PÁP. <i>tak</i>	~ C. FO., KO. <i>taη</i>
N. <i>ǵ</i> ³⁰ ~ KO. <i>s</i> - :	PÁP. <i>šak</i>	~ C. N. <i>šak</i> ; KO. <i>sak</i>
	PÁP. <i>šorset</i>	~ C. N. <i>šorš</i>
	PÁP. <i>šōj</i>	~ C. N. <i>šōl</i> ; KO. <i>sōi</i>
	PÁP. <i>šünd</i>	~ C. N. <i>šünž</i> ; KO. <i>sünd</i>
N. - <i>v</i> ³¹ ~ KO. <i>ø</i> : (~ más nyj.-okban <i>m</i>) :		
	PÁP. <i>hēva</i>	~ C. N. <i>hewà</i> ; KO. <i>hō</i>
	PÁP. <i>pōvē</i>	~ C. N. <i>pōu</i> [<i>u</i> = <i>υ</i>]; vő. (D.) Ty. <i>pō</i>
	PÁP. <i>sova</i>	~ C. N. <i>hwa</i> ; KO. <i>sō</i>
	PÁP. <i>tava</i>	~ C. N. <i>tava</i> ; Jel., B., Taz, Kar. <i>tama</i> stb.

²⁹ Erre mutat az is, hogy a mesefordításokat tartalmazó kéziratának feljegyzése szerint a szelkup mesék nagy részét ИВАНКИНЫ-ben és a közelében lévő ЗАИКИНЫ-ben gyűjtötte. A Néprajzi Múzeumban őrzött fényképfelvételeinek zöme ugyancsak ИВАНКИНЫ-ben készült.

³⁰ A CASTRÉN által nariminek jelzett nyelvjárásban az ered. **š*¹- és **š*-hangoknak ma is kettős képviselőjük van (*š*, ill. *h*-), a többi nyelvjárásban e két hang *s* képviselőben olvadt össze. Ennek ellenére a N. nyelvjárásban is van bizonyos ingadozás az *s* és *š* között, s ez PÁPAI lejegyzéseiben is megfigyelhető.

³¹ DONNERNÉL *υ* képviselőt van a felsőobi, keti és csajai nyelvjárásokban is.

N. *č, ž* ~ KO. (és egyebütt) *t, d*:

PÁP. <i>čísat</i>	~ C. N. <i>česem</i>
PÁP. <i>čega</i>	~ C. N. <i>čega</i> ; NP. <i>tie</i> stb.
PÁP. <i>čangva</i>	~ C. N. <i>čaru</i> ; KO. <i>taru</i>
PÁP. <i>čab</i>	~ C. N. <i>čāb</i> ; KO. <i>tāb</i>
PÁP. <i>ču</i>	~ C. N. <i>ču</i> ; KO. <i>tū</i>
PÁP. <i>šündzs</i> (~ <i>šünd</i>)	~ C. N. <i>šünž</i> ; KO. <i>sünd</i>

N. *-d* ~ KO. *-t*: PÁP. *pede* ~ C. N. *ped*; KO. *pet*

A középsőobi nyelvjárással megegyező, de a narimitől eltérő sajátosságok

KO. (és más nyj.) *s* ~ N. *h*³²:

a) PÁP. <i>sai</i>	~ C. KO. <i>sei</i> ; N. <i>hai</i>
PÁP. <i>sadčöreku</i>	~ C. N. <i>hānžernak</i>
PÁP. <i>sangēdga</i>	~ C. KO. <i>sēŋ</i> ; N. <i>han</i>
PÁP. <i>sebendā</i>	~ C. KO. <i>sebenda</i> ; N. <i>hēbanža</i>
PÁP. <i>seldže-pū</i>	~ C. KO. <i>selau</i> ; N. <i>hālap</i>
PÁP. <i>somblāch</i>	~ C. N. <i>homplah</i> , egyebütt <i>somblan</i> stb.
PÁP. <i>sova</i>	~ C. KO. <i>sō</i> ; N. <i>hwa</i>
PÁP. <i>aza</i>	~ C. N. <i>aha</i> stb.
b) PÁP. <i>šoi</i>	~ C. N. <i>hoi</i> ; K., NP. <i>soi</i>
PÁP. <i>šok</i>	~ C. N. <i>hok</i> ; Jel, B., Taz, Kar. <i>sok</i>
PÁP. <i>šolak</i>	~ C. N. <i>holak</i> ; Jel., B., Taz, Kar. <i>solan</i>
PÁP. <i>södērgu</i>	~ C. N. <i>hōdarak</i> ; K., Cs., FO. <i>sūderan</i>
PÁP. <i>šurep</i>	~ C. N. <i>hūrup</i> ; KO. <i>sūrum</i> stb.

KO. *d, t* ~ N. *ž, č*:

PÁP. <i>paldā</i>	~ C. KO. <i>paldā</i> ; N. <i>palžá</i>
PÁP. <i>ilda</i>	~ C. K., Cs., FO. stb. <i>ilda</i> ; N. <i>ilžá</i>
PÁP. <i>šünd</i>	~ C. KO. <i>sünd</i> ; N. <i>šünž</i>
PÁP. <i>adēde</i>	~ C. FO. <i>ēate</i> ; N. <i>āžede</i>
PÁP. <i>puđe</i>	~ C. KO. <i>pōt</i> ; N. <i>poč</i>
PÁP. <i>motta</i>	~ C. KO. <i>moť</i> ; N. <i>moča</i>
PÁP. <i>tib</i>	~ C. B., Taz, Kar. <i>tib</i> ; N. <i>čib</i>
PÁP. <i>taγos</i>	~ C. KO. <i>takkos</i> ; N. <i>čakoš</i>
PÁP. <i>teγe</i>	~ C. KO. <i>teγ</i> ; N. <i>čag</i> stb.
PÁP. <i>totē</i>	~ C. KO. <i>totó</i> ; N. <i>tod</i>

KO. *-t* ~ N. *-d*:

KO. (stb.) *-ps* ~ N. *-f*:

PÁP. <i>šeps</i>	~ C. KO., Jel., B. <i>šeps</i> ; N. <i>šef</i>
PÁP. <i>abš</i>	~ C. K., Cs., NP., B., Jel., Taz, Kar. <i>aps</i> ; N. <i>af</i>

KO. *s* ~ N. *š*:

PÁP. <i>saghu-je</i>	~ C. KO. <i>sāgeä</i> ; N. <i>šageä</i>
PÁP. <i>saku</i>	~ C. KO. <i>sakú</i> ; N. <i>šaku</i>
PÁP. <i>sandä</i>	~ C. KO. <i>sänd</i> ; N. <i>šänd</i> stb.

A narimitől és középobitól eltérő, de más szelkup nyelvjárásokkal megegyező sajátság:

N., KO. (Kar., Jel., B., Taz) $\phi \sim$ K., NP., Csl., Cs., FO. (B., Taz, Jel. Kar.)

-e, -a, -ä, -ö, -o:

PÁP. <i>nobe</i>	\sim C. N. <i>nob</i> , KO. <i>nop</i> , Kar. <i>nup</i> ; B., Taz. <i>nopè</i> , K. NP. <i>nop-</i> <i>pa(e)</i> , Cs. FO. <i>lobá</i>
PÁP. <i>müde</i>	\sim C. N. <i>myd</i> , Jel. Kar. <i>mid</i> ; K., NP., FO. <i>mide</i> , Csl. <i>mydä</i> , Taz, B. <i>mite</i>
PÁP. <i>puđë</i>	\sim C. N. <i>poč</i> , KO. <i>pöt</i> ; K., NP. <i>puttë</i> , Cs. <i>putö</i> FO. <i>puto</i>
PÁP. <i>ödë</i>	\sim C. N. <i>ud</i> , B., Jel., Taz, Kar. <i>ut</i> ; K., NP. <i>utte</i> , Csl. <i>utö</i> , FO. <i>ude</i>
PÁP. <i>unte</i>	\sim C. N. <i>und</i> , KO. <i>umd</i> ; B., Jel., Kar. <i>unde</i> , K. <i>umdde</i> , FO., NP. <i>umde</i> stb.

A narimi és a középsőobi nyelvjárással megegyező, de más nyelvjárásoktól eltérő sajátságok:

N., KO. (Cs., FO., Taz) -g- \sim K., Jel., B., Kar., NP. (Cs., FO. Taz) -k- (-kk-):

PÁP. <i>tvëg(e)</i>	\sim C. N. <i>tweg</i> , KO. <i>tüego</i> , Cs., FO. <i>čüögo</i> ; K. <i>tüokko</i> , Jel., B., Taz, Kar. <i>töko</i> , NP. <i>tökku</i>
---------------------	---

N., KO. (FO., Csl., NP.) *v* (ill. biz. esetekben KO. ϕ) \sim B., Jel., Taz, Kar. stb. *m*:

PÁP. <i>tava</i>	\sim C. N. <i>tawa</i> ; B., Jel., Taz, Kar. <i>tama</i>
PÁP. <i>avà</i>	\sim C. N. <i>au</i> , KO. <i>èu</i> , FO., Csl. <i>eu</i> , NP. <i>ävue</i> ; B. <i>ämä</i> , Jel., Kar. <i>èm</i> , Taz <i>ème</i> stb.

Más nyelvjárásokban ismeretlen hangtani sajátság pl., hogy a PÁPAI által dokumentált nyelvjárásban nem egyszer előfordul szókezdő *j-*, más nyelvjárások magánhangzós (*i*, *ü*) szókezdetével szemben: PÁP. *jet* \sim C. B., Jel., Taz *ète*, Kar. *ite*; PÁP. *ji* \sim C. N., B. *i*, Taz, Kar. *i*; PÁP. *jimja* \sim C. N. *ima*, B. *imeljä*; PÁP. *jüdemba* \sim C. *üdemba*; PÁP. *jüdi* \sim C. N. *üd*, K., NP., B., Taz *üde*, Kar. *üte*, Csl. *ütö*. Más nyelvjárásokban ismeretlen pl. az a fentebb tárgyalt sajátság, hogy a narimi *h*-nak *š* is megfelel, a más nyelvjárásokban szokásos *s* hangon kívül.

A fenti hangtani jellegzetességek alapján megállapíthatjuk, hogy PÁPAI KÁROLY szójegyzéke főleg olyan szavakat tartalmaz, melyek egy a narimi és a középsőobi között levő nyelvjárásra vallanak. Az olyan esetek, mint a szójegyzékben előforduló *pëđë* \sim *pëđžë*-féle váltakozások, egyelőre homályosak. Nem tudjuk, hogy egy közlőtől származó, ugyanarról a helyről való adatokról van-e szó, vagy nyelvjárási eltérést tükröző adatokról. Néhány esetben PÁPAI jelzi egyes adataiban, hogy az milyen vidékről való, ezeket a szójegyzékben én is feltüntettem.

PÁPAI szójegyzékét nemcsak azért érdemes kiadni, mert hangtanilag érdekes állapotot tükröz, hanem azért is, mert az itt közölt anyag egy része

CASTRÉN szójegyzékében és DONNER eddig publikált anyagában sem ismeretes. Ezenkívül gazdag PÁPAI anyaga olyan összetételekben, melyeknek, ha egyes tagjai ismertek voltak is ezideig, maga az összetétel azonban nem volt adatolva.

Ezen túlmenőleg pedig, PÁPAI halálának 60. évfordulóján tartozunk a hányatott sorsú tudós emlékének azzal, hogy hagyatékának jóformán egyetlen megmaradt kéziratát a tudomány rendelkezésére bocsássuk.

A szócikkek elrendezése a következő: a címszó kurzív betűkkel van szedve, utána vesszővel elválasztva következnek az alakváltozatok és a szó jelentése oroszul, illetőleg magyarul. Ezeket pontosvessző választja el a szóval alkotott kifejezésektől (példamondatoktól), összetételektől és képzett alakoktól. Az egyes kifejezések (példamondatok), összetételek és továbbképzett alakok után szintén az orosz, ill. magyar jelentés következik. PÁPAI adatait CASTRÉN, ill. DONNER adataitól pont és gondolatjel választja el. PÁPAI szavait általában CASTRÉN szamojéd szótárának adataival vettem össze, de az ott közölt nyelvjárási alakok közül rendszerint csak a N. és KO. alakokat idéztem, minthogy ezek állanak legközelebb a PÁPAI által lejegyzett nyelvjáráshoz. Más nyelvjárás adatát csak akkor közöltem, ha a szó N. vagy KO. megfelelőjének alakját CASTRÉN nem ismeri. DONNER adatait akkor idéztem, ha a szó CASTRÉN lejegyzésében egy nyelvjárásból sem ismeretes.

A helynevek közlésénél figyelembe vettem a MUNKÁCSI—PÁPAI féle térkép³³ adatait is. A térképen szereplő szelkup helységnevek kerek zárójelben szerepelnek. A helyneveket földrajzi sorrendben közlöm; a vízneveket ugyancsak ilyen szempont szerint rendeztem el.

A tulajdonnevek közé (elenyésző mértékben a betűrendes részben is) beledolgoztam azokat a szelkup adatokat, melyek a PÁPAI által gyűjtött szamojéd hősmonda-fordításokat tartalmazó kézirat-köteggben találhatóak.

A szócikkekben szögletes zárójelben lévő szövegrészek tőlem származnak.

PÁPAI gyorsírásos feljegyzéseinek megfejtéséért HORVÁTH TIBOR ANTAL tanár úrnak ezúton is őszinte köszönetemet fejezem ki.

A szójegyzékben alkalmazott rövidítések a következők:

- T. = Тайзаков-ban feljegyzett szó
- P. = Пешково-ban feljegyzett szó
- K. = Коперо-ban feljegyzett szó
- L. = Ласкино-ban feljegyzett szó
- I. = Иванкивы-ben feljegyzett szó
- Ig. = Игнаткова-ban feljegyzett szó
- Z. = Заикино-ban feljegyzett szó
- Vj. = A Vaszjugán felső folyása mentén feljegyzett szó.

A szójegyzékben felhasznált egyéb rövidítések:

C. = M.-A. CASTRÉN, Wörterverzeichnis aus den samojedischen Sprachen. Ptbg. 1855.

³³ Ez a térkép, ill. másolata a VNGy. IV. kötetének KÁLMÁN BÉLÁTÓL sajtó alá rendezendő tárgyi és nyelvi magyarázataival fog megjelenni. A térképnek a PÁPAI által bejárt szelkup területet feltüntető részletét facsimilében e helyütt is közöljük.

Gr. = M. A. CASTRÉN, Grammatik der samojedischen Sprachen. Ptbg. 1853.

D. = KAI DONNER.

Anl. lab. = KAI DONNER, Über die anlautenden labialen Spiranten und Verschlusslaute. Hki 1920 (MSFOu. XLIX).

fkl. = folklór.

szn. = személynév.

vn. = víznév.

hn. = helynév.

S z ó j e g y z é k

- abà* старшая сестра [nővér]. — (C.) Taz, Kar. *apá* Vater, ältere Schwester.
- abš* пице [táplálék, étel]. — (C.) *aps* Essen, Nahrung.
- adarmo* атарма.
- adzarmu* I. *ädžä* felkel.
- ad'anás* отець отца [az apa arja]. L. *a'a* отець, *aznas*, *ëžëndaš*, *aunaš* дѣдушка. — (C.) *ažá-n* + *ažá*.
- a'd(e)de* олень [rénszarvas]. — (C.) N. *āžede* Renntier.
- äd'žä* felkel; *telde ä.* a nap felkel; *telnd-adzarmu* востокъ [napkelet]. — (C.) N. *ačap* wachen.
- äd'va* мать отца [az apa anyja]; *ädzsiva* бабушка [nagyanya]. L. *a'a* + *avà*.
- aga* старше братъ [idősebb fivér]. — (C.) N., K., FO. *agá* älterer Bruder.
- ai* ещѣ [még]; *okersarmoldeltot-ai okkerdatgot* 99 [tkp. tíz híján száz és egy híján tíz]; *ai oker-bär* еще раз [még egyszer]. — (C.) N., K., B., Taz *ai* wiederum, noch.
- āk* ротъ [száj], *устя* [torkolat]; *šoxor-madanak* шесток [kemenceszáj előtere]; *šüdernak* окно [ablak]; *südermadanak* ablaknyílás; *Samarnak* Устя Иртышъ (vö. *Samare* Иртышъ); *Konernak* hn. [Koner-torkolat]; *mači-ač* [tajgaszél, -vég]. — (C.) N., Jel., K. *ak*, *āk* Mund; N. *mādan ak* Schwelle (Zeltmund).
- ald'igà*, *aldžiga* старуха [öregasszony].
- amba* I. *avà* мать.
- amd(ed)i* чок сидить богатый [az úr ül]; *amdi* чонема сидить богатая (женщина) [az úrnő ül]. — vö. (C.) N. *āmdak* sitzen.
- amdi-kova* csontvégű тамарь [tompafehgyű nyíl prémes állatok elejtésére]. — (C.) N. *āmd* Horn.
- and'a* nővérem [így hívja] feleségemet, fivérem felesége.
- angde*, *ängdi* вострое [éles]: *südan-ängdi-peü* olló [kétélű kés]. — (C.) N. *ānd* Schneide.
- anuldzet* примѣтка [jel]. — vö. (D.) Ty. *ānaldžav* zeichnen (I. MSFOu. LXXII, 164).
- arad* осень [ősz]. — (C.) B., Jel., Kar., Taz *ará* Herbst, *arat* im Herbst.
- araka* („felső nyelvjárás“) pálinka.
- ārek-čvöčët-čurp* ellenség, из чужой земля человекъ [idegen (más) földről (való) ember]. — (C.) N. *ark*, KO. *ārač*, *āreč* ein anderer.

astiaut [= *ast i aut*] родителей, отец и мать [szülők, apa és anya].
L. *at'a*, *aš* [apa] + *avà*, *au* [anya].

aš, *as* [apa]. L. *at'a* id.

ātop губа [ajak]; ? *inni-atopxe-unte* [hajusz, tkr. felső ajak-szakáll]. — (C.) N. *ātop*, KO. *ān tōb* Lippe (eig. Mundrand) [vö. N. *ak*, *āk* Mund + N. *top* Rand].

at'a отец [apa]; *as*: [*ast i aut*] родителей [szülők]; *-aš*: *aunaš* отец матери [az anya apja]; *až*: *tet ažel* твой отец [a te apád]. L. *adanás*, *aznas*, *ěžendaš* дѣдушка [nagyapa]; *ādva* мать отца [az apa anyja]. — (C.) N. *ažá*, K. *as* Vater.

au [anya]: *aunaš* отец матери [az anya apja]; [*ast i aut*] [szülők]; *auñemba* мать матери [az anya anyja]. L. *avà*.

auergu ѣшь [enni]. — (C.) N. *auarnak* essen.

aunaš отец матери [az anya apja]. L. *avà* мать + *at'a* отец.

auñemba мать матери [az anya anyja]. L. *avà*, — (C.) M. *ñemá*, KO. *ñewa* Grossmutter.

avà мать (délebbre: *amba*), *au*: *aunaš* отец матери [anya apja]; [*ast i aut*] родителей [szülők, apa és anya]; *auñemba* мать матери [anya anyja]; *ādva* мать отца [apa anyja]. — (C.) N. *au*, NP. *ävue*, B. *ämä* Mutter.

avoi áll — (C.) N. *avoi*, K. *avoi* Hals.

až l. *at'a* [apa].

aza нѣтъ [nem; tagadó ige]; *taba aza netembe* онъ холостой [ő nem házasodott, nőtlen]; *taba χunne-aza-χwanbe* она холостая [ő hajadon, tkr. ő férjhez nem ment]. — (C.) N. *aha*, K., NP. *assa* (l. Gramm. § 551).

aznas дѣдушка [nagyapa]; *natol-dāké aznas* таволи (?) дѣдушка L. *at'a* отец, *adanás* отец отца, *ěžendaš* дѣдушка.

ādzsiva бабушка [nagyanya]. L. *ādva* мать отца.

-bar l. *-par*.

būka бык (bika).

cerēp kvqč связь [kacsá-fajta?].

čab листъ [levél]; *ñudzse-čab* листъ трава [fülevél]; *pot-čab* листъ [falevél]. — (C.) N. *čāb* Blatt.

čabgi kvöl сушеная рыба [= szárított hal]. L. *čabgi*.

čabšik кислой [szibériai növény-fajta, „Sauergras“].

čabgi vaš сушенное мясо [szárított hús]; *čabgi kvöl* с, шеная рыба [szárított hal]. — (C.) *čagak* austrocknen.

čandzse-khqt лопь, homlok. — (C.) N. *čānže* breit.

čangva нѣту [nincs]; *éred čangva* месяц нѣту [hórd nincs]; *sédēladgöt* [nyolc, tkr. kettő híján tíz]; *sedēčatsedsarem* [tizennyolc, tkr. kettő híján hús] stb. — (C.) N. *čāŋu*, *čāŋuaŋ* ich-nicht (negatives Zeitwort).

čaščib на низъ, низовскій [alsó rész irányában lévő].

čāngu слопецъ [erdei vadfogó csapda]. — vö.? (C.) N. *čakos*, *takkoas* 'Fuchsfalle'.

če: *tōbal-χui-kōbal-če* [fiúgyermek]; *nel-χui-kōbai-če* [leánygyermek]. L. *tēbe* мужъ, *kōba* малинкій, *nēl-khupp* женщина. — vö.? (C.) NP. *tie*, N. *čēga* Waise.

čēga сирота [árva]; *Kōdba* (v. *Khōdba*)-*tēga* (v. *čēga*?) szn. fkl. L. *če*? — (C.) N. *čēga*, NP. *tie* Waise.

čēχne селница [szemgolyó].

čēlkei-mun kisujj. — (C.) Taz *tēlka*, *tēlkael-mūn* der kleine Finger.

čembadet: *miguntöngöl* č. нам послѣшни [nekünk engedelmeskedő].

čep̄te I. сказка, mese (a régiekről).

često мѣсто [hely].

-čisat: *šoldzet-č.* (a)шеник [nyakörv, tkp.? nyak-hurok] (l. ott). —

(C.) N. *česen*, NP. *česan* Schlinge, Band.

čiv̄i таимень [taimen, lazacfajta]. — ? vö. Kam. (C.) *t̄ēji* Taimen (*Salmo fluvialis*).

čondzs половина [közép]; *pet-čondzs* сѣверь [észak; tkp. éj-közép]; *tél-čondzs* полдень [dél; tkp. nap-közép]; *kadčondzsi-ěred* január [tkp. tél-közép-hónap]; *čondzsöt* [prosec.] половина; *čondzsòxi* средний [középső]; *Koldi-čondži-khok* szn. fkl. [Obközépi „fejedelem“]; *Čondžox-let* hn. Маргина [Középső falu] (l. *jet*). — (C.) N. *tonž* Mitte, das Innere, *čonžut* mitten entlang.

čoš сала [faggyú, hár]. — (C.) N. *tos*, КО., К. *čoš* Talg.

čočega материнь братъ [anyai fivér, az anya fivére]. — (C.) N. *čežega*, КО. *čēčā*, Oheim, Mutterbruder.

ču, *čū* боръ [homokos fenyves v. nyíres]. L. *tur*. — (C.) N. *ču* Erde, Sand, Thon.

čugun-morate-kvos ухватъ [edényfogó, mellyel a kemencébe az edényt behelyezik].

čulgid якеръ, halfogó [horog?].

čumbene волкъ [farkas]. — (C.) N. *čumbané* Wolf.

čumbugvač востраковсь [kacsafajta (mocsári kacsá)]. L. *kváč* [kacsá]. — vö. (C.) N. *čumb* Moos.

čūr(e) песокъ [homok]. L. *tur* id.

čüng лебедь [hattyú]. — (C.) N. *čēŋ* Schwan.

čūr посакъ [bot]. — (C.) N. *čūr* Stab.

čvor, *čvōri* чворъ.

čvōčebe попъ, священникъ [pap, rópa]. — (C.) B., Taz *čuežebe* Priester.

čvōčet: *ārēk-čvōčet-čurp* ellenség [idegen (más) földről (való) ember]. — (C.) N. *čueč* Platz, Erde, Stelle.

čvōri I. *čvor*.

davunda пилинь [bagoly].

dux духъ [lehellet; szellem].

dvel-mat балаганъ [nyírhéjborítású nyári szállás, sátor]. L. *tvei-mat* [nyírhéjsátor].

dzsandzse [megy]: *moχone dzsandzse* fogyó (hold) (?), vissza megy. — (C.) N. *čanžák* herausgehen.

ěččā каршунъ [ölyv].

ela [ó él] Sg. 3. sz.; *tet ažel χai elan*, v. *elanli* твой отец живой ли [a te apád él-e]; *kudkebok selok elespükalet* [milyen egészségesen éltek?]. — (C.) N. *elák* ich lebe.

elmat ребѣнокъ [gyermek]; *elmadla* [plur.] дѣти [gyermekék]; *man elmat* [gyermekem]; *teu nelχurp mōktet elmat χommēndet* эта баба родила 6 ребѣнокъ [ez a nő 6 gyermeket szült]. — (C.) B., Jel., Taz *ilmat* Sohn.

ema жена [asszony]; *χонema* богатая (женщина) [úrnő]. L. *kok*. — (C.) B., Jel., Taz, Kar. *imá* altes Weib, КО. *ema* Frau.

emné vő. — (C.) N. *ämné* Schwiegertochter, Schwiegersohn.

ennei-sainnu szemöldök; *ellei-sainnu*, *sain-nu* felső szempilla. — (C.) N. *ennel*, *enneagal*, K., Cs., FO. *innei* oben befindlich; *sain-ü* Augenwimper.

éra, erā старикъ [öreg]; *erā-jimja* бабушка [nagyamama]; *svadiéra* nász-uram; *Kodui-porex-éra* szn. fkl. [Bórruhás öreg]. — (C.) N. *ará* Greis.

erāmba: *tāb erāmba* онъ старикъ сталь [öreg lett]. — (C.) N. *ārambak* alt werden.

eréd месяцъ [hónap, hold]; *Kadčondzsi-eréd* január [télközép hónap]; *Kvöre-eréd* február [varjú hónap]; *Lömbi-eréd* március [sashónap]; *Košpai-eréd* április; *Kvölet-pötei-eréd* május [halívó hónap]; *Óččö-kvǵdčebi-eréd* június [kis vízrekeszték hónap]; *Vǵndzsi-eréd* augusztus [nyelma-hónap]; *Kvögeri-eréd* szeptember [tokhal hónap]; *Kōri-eréd* október [mukszun-hónap]; *Kōba-pečatkuj-eréd* november [kis csuka bősége nek hava]; *Warghe-pečat-kuj-eréd* december [nagy csuka bősége nek hava]; *eréd čangva* месяц нѣту [nincs hold]. — (C.) *ireäd* Monat, N. *äre* Mond, Monat.

erénd-bar полный (месяць) [telihold, tkp. hold-magaslat]. L. *eréd* месяцъ. — (C.) N. *par* das Obere, die Höhe.

ěžendaš дѣдушка [nagyapa] („tágabb értelemben és ha róla, mint 3-ik személyről van szó“). L. *ata* отецъ, *adanás* отецъ отца, *aznas* дѣдушка.

-gai: *korpuǵai* [суп, leves]. L. *kurpa* [dara, kása]. — (C.) N. *kai* Fisch-oder Fleischsuppe.

gođi улица [utca]; *Seld-gođi-jet* (egy falu neve volt) [tkp. két-utcás falu]. L. ? *kođi* уставъ [izület, köz].

gvač [kacsa] l. *kvǵč*.

i [és] l. *astiaut* родителей.

igai сынъ сына [a fiú fia]. L. [2. tag] *ji* сын [fiú]. — (C.) B., Kar. *īṅa* Jüngling.

ilda 1. отцовой брат [apai testvér]; 2. старикъ [öregember]; 3. женина отец [a feleség arja]; 4. мужина мать [a férj anyja]; 5. „így hívja feleségem idősebb fivéremet“; *kōba ilda* братинъ сынъ [fivérem fia]. — (C.) N., B. *ilžá*, K., Cs., FO., NP., Jel., Taz, Kar. *ildá* älterer Oheim, älterer Anverwandter aus demselben Geschlecht; Gott.

indima menyé.

inni верхъ [felső]; *inni-atopxe-unte* [bajusz, tkp. felső-ajak-szakáll]. — (C.) K., B., Jel.; Kaz. *inne*, NP. *inni* nach oben.

(*i*) *skavroda* скавродникъ.

jet, (Vj.) *eta* горь [város; falu]; *Seld-gođi-jet* [egy nagy falu neve volt; tkp. hét utcás falu]. L. még: *Čulunajet*, *Mudžna-jet*, *Nangujet*, *Vareket*, *Mudžbarek*, *Kožertabijet*, *Kortnajet*, *Madžetbarjet*, *Čurbajet*, *Kögenajet*, *Nardžena-jet*, *Šugotet*, *Khalan-parijet*, *Nurgajet*, *Kozarbarek*, *Kössoket*, *Takki-jet*, *Pigel-jet*, *Kiaren-et*, *Küelet*, *Kanaket*, *Čvörsi-jet*, *Nevalgunajet*, *Purtona-jet*, *Köttibiet*, *Kvörijet*, *Parbi(j)et*, *Kōba-küajet*, *Kollaga-let* stb.; (Vj.) *Etaṅaru-čvor* helynevekben. — (C.) B., Jel., Kar., Taz *ète* Zelt, Jurte, Wohnsitz.

ji сынъ [fiú]; *igai* [tkp.: *iga* + *i*] сынъ сына [a fiú fia]; *négai* дочери сынъ [a leánygyermek fia]; *jik, jit*: *Léndés kadet-köd-pari-ḡok-jik (jit)* [Léndés-fenyő-folyó-felsővidéki „fejedelem“-fi]; *Nínges-khan-jik* [Nínges-fejedelem-fi]; *Kolgese-jit, Kolgeseit* [Kolgese fia]; stb. — (C.) N., B. *i* Sohn; (D.) *Itten idə* son of *Ide* (JSFOu. XXX/26, 10).

ji-sait-pudzs pupilla. L. *sai* глаз [szem].

jide сырожка [?lazaerisztráng].

jimja, erā-jimja бабушка [nagyamama]. L. *éra*. — (C.) N. *ima*, B. *imeljá* altes, verwandtes Weib; Grossmutter.

jüdemba вечеръ стала [beesteledett]. — (C.) *üdemba* es ist Abend geworden.

jüdgö oldzset юлымъ [?].

jüdi вечерное [esti]; *jüdi kvönnend-khadi-közkásai* [esthajnalesillag]. —

(C.) N. *üd* Abend, *üdi kuend* Abendröthe.

kabi-mangéldzge трубъ.

kaborx рубашка [ing].

káčkü дымъ [füst]. — (C.) N. *káčka*, KO. *kačko* Rauch.

kāde зима [tél] („decemberrel kezdődik“); *Kadčondzsi-éréd* január [télközép hónap]; ? *kande-kāde* осень [ősz]. — (C.) Cs., FO. *kā* Winter, B. *ket* winterlich; (DONN.) Vj. *kať*, FO. *kiž* Winter.

khade I. ель [fenyő]; *Lëndés-kādet-kō(d) pári-χok* szn. fkl. [Lëndés-fenyő-folyó-felsővidéki „fejedelem“]; *Khude-marget*, *Kudi-m.* hn. Таизакова [Fenyő-bokor-falu] (I. *marg* кустъ, *jet* [falu]). — (C.) N. *kāde* Tanne.

kaďa I. сестринъ сынъ [a nővér fia], 2. „feleségem [így] hívja fiatalabb fivéremet“, мужаина братъ, деверъ [a férj fivére, sógor]. — (C.) K. *kata* Schwestersohn.

kaďe рабъ, работник, слуга [rab, (rab)szolga, munkás], hadifogoly. — (C.) N. *kaž* Arbeiter, Leibeigner, Knecht.

khagat-pare могила, курганчикъ [sír, sírhalom]. L. *pare* I. — (C.) N. *kāga* Todter, Verwandter; Kar., B. *kāka* eine alte Leiche.

χai [kérdőszó]: *tet ažel χai elan*, v. *elanli* твой отецъ живой ли? [a te apád élő-e]. — (C.) *kai* oder.

khaj [hal]. L. *kvöl*.

kala чашка [csésze], талерка [tányér]; *kongorsündi kala* чашка. — (C.) N. *kalá* Tasse, Schüssel, Schöpffgefäss.

kalanok коланокъ [szibériai nyest; mustela sibirica].

khalat, *khalan* язакъ [adó, jaszak]; *Khalan-parijet* hn. [tkp. Jaszak-végi falu?].

χaldzsekumdzséli последний [utolsó], „de ez alak nem használatos, helyette: *paslédni*“.

khalan (?) язакъ. L. *khalat* id.

khalläk мартинъ [sirály]. — (C.) FO. *kalák* Möwe.

kamhad весна [tavasz] („márciustól a folyók megnyíltáig“). — vö. (C.) *kamba*, *kāmba* Frühling.

kan, *khan*, *χan*, *χon* [fejedelem]: *Ningés-χan* [N. fejedelem]; *Övörges-χan* [C.-fejedelem] stb. — (D.) *χon* prince, *üji-γon* the Tartar prince (JSFOu. XXX/26, 8–9).

kanak собака [kutya]; *Xanaket* hn. Саландуковъ [tkp. kutya-falu] (I. *jet*). — (C.) N., Jel., B., Taz, Kar. *kanák* Hund.

khande настъ [a hó fagyos felülete, jégkéreg] („midőn márcz.-ban a hó felül kissé felenged, majd megfagy“). — vö. (C.) N. *kandak* stb. erfrieren.

kande-kāde [helyesen: *kandek-kāde*?] осень [ősz]. L. *kāde* [tél]. — (C.) *kandek* Herbst.

kandž племя [törzs].

kandzs нартъ [narta, utazószán].

kap трутъ [tapló]. — (C.) N. *káb* Zunder.

kar csikó.

Khar-vand szn. Крива-лицо [ferde-arc] („egy »kok« [nemzetségfő] volt Иванкины vidékén“). L. *want* [arc], *karindiak* кривой. — vö. (C.) *kareṇdal*, NP. *karui*, *karuṇ* schief.

khara szürke шуравель [daru]. — (C.) N. *kará* Kranich.

χḡra, *χāra*, *khḡra* село, деревна [falu]; *Molčēn-χāra* hn. Молчанова, *Sandā-χḡra* hn. село Ново-Илинское, *Kūel-khḡra* hn. Инкина деревна. — (C.) N. *kará* Dorf.

karamò земляникъ [földkunyó]. — (C.) Taz *karámo* Erdhütte.

khārba самолдовъ [varsa]. L. *khare*.

khard утра [reggel]; *kāri* утряная [hajnali, reggeli]; *kāri-kvön nend-khadi-közkāsai* [hajnalesillag]. — (C.) N. *kar* Morgen, *kari kuend* Morgenröte.

khare морда [varsa], *khārba* самолдовъ [varsa]; *kharbanol* уть [horog?] (l. ol). — (C.) N. *kār* Reuse.

kargu дерева малакитъ, талникъ-féle [fúzbokor]; *Kargun-kö folyócska* neve.

kāri утряная l. *khard* утра.

karindiak кривой [ferde, görbe]; *Karindiak-tó* кривой озеро [ferde tó].

L. *Khar-vand*. — (C.) *kareṇdal*, K., Cs. *karukkai* schief.

karžinka каржина, горобъ [kosár].

khāt [homlok]: *čandzse-khāt* id. — (C.) NP., Kar. *kat* Stirn.

khate köröm. — (C.) N. *kād*, NP., K. *katte* Nagel (Finger).

khauja лень [compó].

kaupi платок [kendő]. — (C.) *kaupy* Leinwand.

kāže сарока [szarka]. — vö. (C.) Taz, Kar. *kāsera* Nusshäher (Corvus

Caryocatactes).

khažē окунь [süger]; ? *Khazsikö* Тымъ [az Ob keleti mellékfolyója]. — (C.) N. *kahá*, KO., Cs., FO., B., Jel., Taz, Kar. *kāsa*, K. *kāssa* Barsch.

khā, *kō* рѣчка [folyócska]; *Sajai-kō* vn.; K. *kū* Чай; Vj. *kū*, *kū* [folyó], *Warge-kū* Васьюган рѣка; *Khazsikö* Тымъ [süger-folyó]; *kāt-χut* „így hívják az osztjákokat a felső Vaszjugánon“, рѣчной люди [folyómenti ember]. L. *kōge*. — (C.) N. *ky*, Csl. *kē* Fluss.

kāpp кровь [vér]. — (C.) *kap* Blut.

kāt-χut рѣчной люди [folyómenti emberek], „így hívják az osztjákokat a felső Vaszjugánon“. L. *khā* рѣчка, *khupp* ember.

khāüle возъ [kocsi, -rakomány].

kēd, *kēde* кишки [bél]. — (C.) N. *kād*, FO. *kāte* Darm.

kēd, *kēt* nyírhéjládika. — (C.) Cs. *kiedä* Korb aus Birkenrinde.

kēlle марская сорока (?) [tengeri szarka?].

kerḡis киргизъ [kirgiz].

kēt l. *kēd* nyírhéjládika.

kētēgu убить [megölni]. — (C.) N. *kētap* schlagen.

kēžēr плиница [hurok]; *ñabi-k*. пл. для утки [hurok kacsafogásra]. — (C.) KO., FO. *kēsen*, N. *čeher* Schlinge.

ko островъ на сопу [sziget]; *Kvėni-kō* hn. [Fenyves-sziget]; *Kollaga-let* [Kol-laga-let] hn. [Szigetrész-falu]. — (C.) N. *ku*, *ko* Insel.

khob(ē) кожь [bőr]. — (C.) N. *kob*, FO. *kōbe* Haut.

kočč сколько [mennyi]; *miedēχēndēt kočč oltaje-khupp* въ ваше деревня сколко семей [a ti falutokban hány család (van)]. — (C.) N. *koč* viel.

kodui: *Kodui-poreχ-ēra* szn. fkl. [Bőrruhás öreg]. L. *poreχ* одежда, *ḡra* старикъ. — vö. (C.) Taz, Kar. *kotil-porg* lederner Kittel.

kodi уставъ, izület, ? *godí* улица [utca]; ? *Kudi-marget*, *Xudomarket* hn. [= Szigetköz-falu?] [vö. (C.) *marg* Insel]. — (C.) N. *kode* Zwischenraum.

χοερ(i)-εσρα онъ съдегъ, őszül; *χοερβα* зазѣдѣль [megőszült].

kok, *khok*, *χok*, *χök* хозайнъ [úr, gazda], „hősénekekben kiváló gazdag emberek, szolgálók (*ondž-χopt*) voltak“; *amd(ed)i χok* сидить богатый [az úr ül]; *nus-χök* хозайнъ, „régebben a falu ura“; *Koldi-čondži-khok* szn. fkl. [Ob-középi „fejedelem“]; *Lëndés-kādet-kö(d) pāri-χok* szn. fkl. [L.-fenyő-folyó felsővidéki „fejedelem“]; *χонета* богатая (женщина) [úrnő; l. *ema*]. — (C.) N. *kok* Herr, B. *kūk* Fürst.

κοχο прикладъ, товаръ [áru, portéka]; *κοχом ödögu* товаръ весить [árut mérni]; *khomodeda-čoč* товаръ весить шерду.

kol петинка (серди).

kholme невѣста [menyasszony], высватанна [akit megkérték].

khomde денегъ [pénz], копейкъ [korejka]. — (C.) N. *komde* Kopeken,

Geld.

χommēdet родила [szült; aor. narrat. sg. 3. sz.]: *teu nelχupp moktet elmat χommēdet* эта баба родила 6 ребѣнокъ [ez a nő 6 gyermeket szült]. — (C.) N. *koap* erzeugen, hervorbringen, finden, gebären.

konāl лутокъ (?) [vöcsök].

kondze [gyökér]: *pot-k.* fagyökér; *nudzse-k.* fűgyökér. — (C.) N. *konž*, NP., Cs. *konže* Wurzel.

χонета: *amdi χонета* сидить богатая (женщина) [az úrnő ül]. L. *kok* хозайнъ, *ema* жена.

konēr, *konerga* овецъ [bárány]. — (C.) N. *konēr* Schaaf.

kongorsündi kala чашка [csésze]. L. *kala* id.

koō уши [fül]. — (C.) N. *kō* Ohr.

χopp человѣкъ. L. *khupp* id.

kopt, *kopte* pad [ülő-, fekvőhely, hely], („három egész magas deszka van a bejárattal szemben a hombárban“); *nudzset-kopt* покозъ [kaszáló, (rét), tkr. füves hely]. L. *nudzse* трава. — (C.) N. *kuopt* Platz, Stelle zum Sitzen oder Liegen.

khōr горносталя [hermelin]. — (C.) N., Jel., B., Taz, Kar. *kur*, *kor* Hermelin.

khōr мухсунъ [mukszun, coregonus-fajta]; *kōri-ērēd* október [mukszun-hónap]. — (C.) M. *kór* Muksun.

khōr-mun közép-ujj. — (C.) B., Taz, Kar. *kor-mūn* Mittelfinger (eig. Stierfinger), vö. *kor* Stier, Hengst.

korb струба, fa emlékjele (?) a síron. — (C.) NP. *korbe* Grab über der Erde. *korbetdže-kvos*: *soχori-k.* клука [szérvonó, piszkavas, szósz. kályha keverő vas]. L. *kvos* [vas]. — vö. (C.) Kar. *korbanap*, Taz *korbetpam* mischen.

kordže nagyobb féle hengeres nyírhéjládika; *korndzset-pakk* nyírhéjedény fogója; *korndže*, *korundže* лукошка, vízhordó edény. — (C.) N. *kornžé* Korb aus Birkenrinde.

χore-χula березовскій остяки [berjozovi osztjások], („régí elnevezés“). *korēp* племя, народъ, орда [törzs, nép, horda].

khōrχ медвѣдъ [medve]. — (C.) N., Jel., B., Taz, Kar. *korg* Bär.

korndže l. *kordže* nyírhéjládika.

korndzset-pakk nyírhéjedény fogója. L. *kordže* nyírhéjládika, *pakk* [nyele valaminek].

- korpuġai* супп [leves], „это съ крупой вариться“ [ezt kásával főzik].
 L. *kurpa* [крупa, dara, kása], *ġai*.
korundže l. *kordze* nyírhéjládika.
khosti худой [rossz]; *χosti-χурр* неприятель [ellenség], неугодной [t. i. человек: kellemetlen, nem tetsző (rossz) ember]. — vö. (C.) N. *koška*, *koštal* schlecht, arm.
Košpai-é[réd] április. — vö. (C.) N. *kāš* sibirischer Feuermarder (mustela Sibirica)?
khoš-pak чердакъ
kova, *kovà* тамарь [tompahegyű nyíl prémes állatok, coboly, nyest, hermelin stb. elejtésére]. — vö. ? (C.) N. *kyau* den Bogen spannen.
khovi богатый [gazdag]. — vö. (C.) N. *kōl*, *kōi*, NP. *kōwai* reich.
kozor, *kozar* мамонтъ [mammut]; *Kozarbare* hn. [Mammutfő-falu] (l. *par*, *jet*); *Koźarmat* hn. — (C.) N. *košár*, КО. Cs. *kosár* Mammuth.
kō l. *khā* [folyó].
kō, *khō*, *kō* ярь [meredek folyópart]; *Kōttibiet* hn. [Partvég-falu] (l. *tib*, *jet*). — (C.) N. *kè* Berg, Hügel.
kō пояска [öv]. — (C.) N. *kū* Gürtel.
kōba малинкой [kicsi, kis]; *kōba ilda* братинь сын [fivérem fia, tkr. kis testvér]; *kōbakōnēk* feleségem fivére, feleségem nővére [kis sógor]; *kōbamála khula* семья (ребята его) [család (az ő gyermekei)]; *kōba pare* малинкая свадьба, когда высватаются [kis esküvő, amikor a megkérés megy végbe]; *kōba-pečat-kuj-éréd* november [kis csuka bősége nek hava]; *kōbai-če* ребёнок [gyermek]; *tōbal-χui-kōbal-če* [fiúgyermek]; *nel-χui-kōbai-če* [leánygyermek]. — (C.) N. *kebá* klein.
kōbai-če ребёнок [gyermek], *kōb-ai-če* [!] csecsemő; *tōbal-χui-kōbal-če* [fiúgyermek], *nel-χui-kōbai-če* [leánygyermek]. L. *kōba* малинкой.
kōbamála khula семья [család]. L. *kōba* малинкой.
kōdella borda. L. *la* 2. [csont]. — ? vö. (C.) N. *kād* Darm és N. *li*, NP. *lè* Knochen.
kōdžek, *kōdže-ek* хитрой, мудроный, мудрой [ravasz, okos]. — vö. (C.) *kèd* Weisheit.
khōdzsui-χурр шамань [samán]. — vö. (C.) *kèd* Zauberweisheit, Weisheit, *kèdelhul-gur* Zauberer, Priester, *kèdežak* zaubern.
kōge рѣчушка [folyócska, patak]; *Kōgena-jet* hn. [Patak-(menti) falu]; Vj. *kōge*, *kūge*: *Patèl-kūge* vn., de: *Pèrdalat kōge*, *Kōbamač-kōge*, *Mučbar-kōge* stb. L. *khā* рѣчка. — (C.) N. *kègé* Flösschen (<: *ky*, *kè* Fluss).
kōk косати [madárka, fecske].
kōs копя (кóрја).
khōu мозгъ [velő, agyvelő]; *oltkhōu* agyvelő. — (C.) N. *kōu* Gehirn.
kōzkā-sai звѣздъ [csillag, tkr. csillagszem]; *jūdi-kvōnnend khadi-kōzkāsai* [esthajnalesillag]; *kāri-kvōnnend-khadi-kōzkāsai* [hajnalesillag]. L. *sai* глаз. — (C.) N. *keška* Stern; N. *keškahi*, K. *kesakas sai* Stern.
khude, *kudi* l. *khade* ель.
kudkebok [milyen]: *kudkebok selok elespükvalet* каковъ здорова живёшь [milyen egészségesen élsz, tkr. éltek].
kuergu душать [lélekzeni]. — (C.) N. *kuējarnak* athmen <: N., Jel., B., Taz, Kar. *kuēi* Seele.
kuerti духаніе [lélekzet]. L. *kuergu* душать.

kuj: *köba-pécat-kuj-éred* november [kis csuka bőségének hava]. L. *kwoek* лишно. — (C.) N. *kue* Überfluss, zu viel, *kuei* überflüssig.

χula, *khule* народъ, люди [emberek, nép], [a *khupp* szó Pl. -a]; *χore-χula* берёзовскій остяки; *šoš-khul-χula* остяцкій народъ; *war-kät-χula* Васьюганскій остяки; *köbatála khula* семья. L. *khupp* ember.

külé воронъ [holló]. — (C.) N. *kulé* Rabe.

kuma (?) fehéres шуравель [daru].

khumbä [perf. narrat. sg. 3. sz.]: *täbu kh.* онъ умеръ [ó meghalt]; *tebu χumbe*, v. *χumben* онъ померъ [ua.]; *täbu khundaχet-khuš* [praet. perf. sg. 3. sz.] онъ давно умершій [ó régen meghalt, halott]. — vö. (C.) *kuak*, *kumbak*, sterben.

khundaχet давно [régen, régóta]: *täbu kh. khuš* онъ давно умершій [régen meghalt]. — (C.) N. *kundákt* weit fort.

kungel (alsó) lábszár.

khunibi-nel-khupp баба (замужная) [(atyai) nagyanya].

khupp, *χupp*, *χopp* ember; *ondzs-χopp* свой человекъ, alattvaló; *χosti-χupp* неприятель [ellenség]; *χore-χula* [Plur.] берёзовскій остяки; *khödzsui-χupp* шаманъ [samán]; *khunibi-nel-khupp* баба (замужная) [(atyai) nagyanya]; *miedêχéndet koč oltaje-khupp* въ ваше деревня сколько семей [a ti falutokban hány család (van)]; *nêlkhupp* женщина [nő, asszony]; *svortei-χupp* другъ [barát]; *têbel-khupp* мужик [férfi]; *ārek-čvöcet-χupp* ellenség; *kät-χut* рѣчной люди [folyómenti emberek] (l. *khä*); *töbal-χui-köbal-če* [fígyűermek]; *nel-χui-köbai-če* [leánygyermek]. — (C.) N. *kup* Mensch.

kurpa курпа [dara, kása]; *korpuġai* [суп, leves]. L. *ġai* id.

kurskät курица, ketrec.

khuš l. *khumbä*.

kuššakket когда [mikor, amikor].

kuššei-bari сколоко разъ [hányszor].

kuat гдѣ [hol]: *kuat tat telengmant* гдѣ ты родился [hol született?]. — vö. (C.) *ku* névmástó l. Gr. § 567.

kü l. *khä* рѣка.

kündebutti (?) ери, gyógyfűféle (?).

künte лошадь [ló]; *kündet* лошадиный [ló-]; *kündet teld* лошадиный хвостъ [lófarok]; *kündet-pü* крива [sörény]. — (C.) NP. *kündä* Pferd.

khüvi-peng ér, жили.

kvač городище, городъ [vár, város]; Vj. *kvoč* запоръ [halászcége, víz-rekesz]; *Top-kvač* Томскъ; *Narep-kvač* Нарымъ; *Kož-kvač* Тогуръ helyén volt. L. *kvadžete*. — (C.) N. *koač*, KO. *kuač* Stadt, Burg.

kváč [kacsa]: *ceřep kváč* связь [kacsafajta]; *čumbuváč* востраковсь [kacsafajta]. < or. гусь?

kvadžetë запорный промысль [folyó-, (víz)rekeszték]; *öččö-kvadžebi-éred június* [kis vízrekeszték-hónap]; *Varče-kvadžebi éred július* [nagy vízrekeszték-hónap]. L. *kvač* [vár, város].

kvadžà скотскій дворъ [karám].

kvant елецъ [fehér keszeg].

χwanbe: *taba χunne aza χwanbe* [perf. narrat. sg. 3. sz.] она холостая [ó hajadon, tkr. ő férjhez nem ment]. — vö. ? (C.) *kuennak* fortgehen.

kvgrmë нóвóрем férje. — (C.) N. *kuermë*, KO. *kuarme* Mann der ältern Schwester.

kvqš-ündž сѣнь [kunyó, sátor, körülkerített (védett) hely]. Vö. *kváč* городище?

kvat: *odet-kvat* alkar. L. *odé* рука [kéz, kar]. — vö. ? (C.) *kueš* Hälfte.

kvé сосна [erdei fenyő]; *Kvéni-ko* hn. [Fenyves-sziget]. — (C.) N. *čwe*,

КО. *kue* Fichte.

kvélok тунгузъ [tungúz]. — (C.) N. *küelom* Tunguse [~vö. Kar. *Kwälak* Jurak].

kvěľč(et), *kvěľcset*, *kvöldžed* старинка, hősének. — (C.) N. *küeldet*, NP. *küelžut* Altertum.

kvěn пель, бель (?).

kvoč (Vj.) запоръ. L. *kváč* городище.

kwoek лишно [felesleges, több, túl-]: *okergwoe(t)-sedsare* [huszonegy, tkr. egy túl a húszon] stb. (I. Számnevek). L. *kwj*. — (C.) *kuel*, *kuei* darüber (Gr. § 360): *oker kuel sede särm* [huszonegy].

kvore [varjú]. L. *kvöre* id.

kvos [vas]; *čugun-morate-kvos* ухват [edényfogó]; *kvözi-poreč*, *kvöži-porč*, *kvöži-porč* панцеръ [páncélruha, tkr. vas-ruha]; *mandžerse-kvos* церкло [tükör]; *pilai-kvös* вилка [villa]; *soçori-korbetdže-kvos* клука [szénvonó vas]; *ňudžsi-padžsetetel kvös* коса [kasza, tkr. fűvágó vas]. — (C.) N. *kues* Eisen.

kvozdebele bal kéz. — vö. (C.) N. *kuedagi* link.

kvöde: *teld kvöde* ясной день [derüs (meleg) a nap]. — (C.) FO. *kuete* Hitze.

kvödembe: *tü k.* [perf. narrat. sg. 3. sz.] огонь свѣтло [a tűz világitott, sütött]. — vö. (C.) FO. *kuete* Hitze.

khvögher осетра [tokhal]; *kvögeri-ered* szeptember [tokhal hónap]. —

(C.) N., B. *kuegar* Stör (Acipenser Sturio).

kvöi плосъ [folyó(meder)szakasz]. — vö. ? (D.) Csa. *kyri* Fluss, Ob (Anl. lab. 57).

kvöl, *khql* рыба [hal]; *čabgbi kvöl* сушенная рыба [száritott hal]; *kvölet-pötei-éred* május; *tau khql tit kvös* эта рыба поль сажень [ez a hal fél szazseny]; *neprei-khql* яловая рыба [ikrátlan hal]; *törvi-khql* икранная рыба [ikrás (ívó?) hal]; *šaghetpi-kvöl* солоная рыба [sózott hal]. — (C.) N., B., Kar. *kuel* Fisch.

kvöldžed hōsi ének. L. *kvěľč(et)* id.

kvöñded. (вечерная, утренняя) заря [esti, reggeli pír; hajnal, alkonyat]; *judi kvöñnend khadi-közkäsai* [esthajnal csillag]; *käri-kvöñnend khadi-közkäsai* [hajnalcsillag]. — vö. (C.) N. *kuend* Morgen- und Abendröthe, *kari k.* Morgenröthe, *üdi k.* Abendröthe.

kvöñek [sógor]: *köbakvöñek* feleségem fivére, feleségem nővére [kis sógor]. — (C.) N. *küenék* Schwiegersohn, Schwesternmann, Schwager.

kvöre, *kvöre* ворона [varjú]; *kvöre-éred* február [varjú hónap]; *Kvöre-pedžide* Кривалуцкя hn. [Varjú-fészek-falu]; *Kvörijet* hn. [Varjú-falu]; *Kvöri-to* vn. [Varjú-tó]. — (C.) N. *kueré* Krähe.

kvös, *kvösket* [prosec?] половина [fél, fele vminek]; *tau khql tit kvös* эта рыба поль сажень [ez a hal fél szazseny]. — (C.) *kueš* halb.

kvöži [vas]. L. *kvos* id.

la 1. ясь [pirosszárnú ponty]. — (C.) N. *lā* Plötze (Cyprinus Idus).

la 2. кость [csont] (halnál is); *ol-la* черепъ [koponya, szósz. fej-csont]; ? *ködella* borda. — (C.) N. *li* Knochen.

lad-kodi члень [tag]. — (C.) *kode* Zwischenraum.

lāda черканъ [csapda]. — (C.) N. *ladá* Eichhornfalle.

laga [rész]; *Kollaga-let* [*Kol-laga-let*] hn. Нижний Каски [tkp. Sziget-rész falu]; *pullaga* pálcácska. — (C.) N. *laga* Stück, Bissen (pl. *pöl-l*. Steinstück).

lapa [lapátalakú] fa keverő kanál; *nai-pengute-lapa* kenyérsütésnél használt lapát. — (C.) N., Jel., B. *lab* Ruder.

lappa balta.

lendegu понимать [megérteni].

lëndér [csel, mellyel a *tagdák*-ot fogják].

-lep [tábla, deszka]: *tobeslep* песеница [sakk-tábla]. — (C.) N. *lep* Brett.

lobuan темно стала [sötét lett, besötétedett]. — (C.) N. *lebuau* es ist finster geworden.

loḡä лисица [róka]; *loḡei madzse* лисица мѣрка [rókamérték]. [Valószínűleg azt a „mérték“-et értik ezen, amilyen magasra az önlövő nyílát állítják be a rókafogáshoz. Attól függően u. i., hogy milyen állat elejtésére állítják fel az ijjas csapdákat, önlövőket, a vízszintesen fekvő nyíl helyzetét függőleges irányban változtatni lehet. Vö. *nuan-mandze* [nyúl-mérték] a *mandze* címszó alatt]. — (C.) N. *logá* Fuchs.

lomb арель [sas]; *lombi-eréd* március [tkp. sas hónap]. — (C.) N. *lemb* Adler.

mači-aḡ 1. *madže* 1. тайга.

mada дверь [ajtó]; *madanak* [ajtó-száj, küszöb] (1. *ak*): *südermadanak* ablaknyílás. — (C.) N. *māda* Tür, *mādan ak* Schwelle (Zeltmund).

made-šünd комната [szoba, tkp. sátor, ház belseje]. L. *mat* домъ [ház, sátor].

mador богатырь, hős. — (C.) N. *mádur* Held.

madže 1., *mate*, тайга [tajga]; *Madžetbarjet*, *Matenbarit* hn. [Tajgaszéli falu]; *mači-aḡ* [tajgaszél, -vég]. — (C.) N., Jel., Taz, B. *mač* Wald.

madzse 2. [mérték]. L. *mandze* id.

madžet пила [fűrész]. — vö. (C.) N. *mažap* schneiden.

maka курганъ [kurgán] (általában „domb“ értelemben), sziget. — (C.) N. *maká* Rasenhügel.

mana-šoš куликъ [sárszalonka].

Manak-tëör дураковатой [együgyű, balga], который очень балуется [aki nagyon ostobáskodik]. — vö. (C.) N. *mānal* wild, toll.

mandze мѣра [mérték], *madzse* мѣрка [mérték]; *nuan-mandze* четверть [negyed, szósz. nyúl-mérték]. („A nyúlra a cselnél a nyilat egy araszra kell felállítani“); L. *loḡei-madzse* [róka-mérték] a *loḡä* címszó alatt. — (C.) NP. *mānži* Maass.

mandžegu гледеть [nézni]. — (C.) N. *mannambar*, K. *manžemau* sehen.

mandžerse-kvos церкло [tükör, tkp. néző-vas]. L. *mandžegu* гледеть.

mapte сказка [mese].

marendžet катци [vejsze]. — (C.) Taz *mārņeņ Stromwehre*.

marg I. цѣлый кустъ [bokor]; *Khude-marget*, *Kudi-m*. hn. Таизакова [Fenyő-bokor-falu] (1. *khade*, *jet*). — (C.) N. *marg* Busch.

maslo масло [vaj].

mat домъ (ház, sátor); *tvei-mat* [nyírhéjsátor]; *dvel-mat* балаганъ [nyírhéjborítású nyári szállás, sátor]; *made-šünd* комната [szoba]; Loc., poss. Pl. 2. birtokos sz. raggal Sg. birtok: *miedēxëndēt* въ ваше деревня [a ti falutokban]; *Nulmatelet* [*Nul-mate-let*] hn. [templom-(istenház)-falu]. — (C.) N. *māt*, *mat* Zelt.

- mate* l. *madže* l. тайга.
mažek саипъ, чель, melyből hálót készítenek.
merengu продать [eladni]. — vö. (C.) N. *merɛnar* verkaufen.
mezalbugu танцовать [táncolni].
míguntöngol: *m. čembadet* нам послушны [nekünk engedelmeskedő].
modijà моложе братъ [fiatalabb fivér]. L. *müdja*. — (C.) K. *myda*
 jüngerer Bruder.
moga мука [liszt].
moχ спина [hát]; *moχone* vissza; *nun-moχel* tejút [tkp. ég-közép]. —
 (C.) N. *mog* Rücken.
moχone dzsandzse fogyó (hold), tkp. vissza megy. L. *moχ*.
moloko молоко [tej].
monbi-mun mutatóujj. L. *mömbi* gyűszű. — (C.) Taz *mumbelil-mün*
 Zeigefinger, vö. Taz *mumbel* Fingerhut.
morate [nom. verb. subst.] *čugun-morate-kvos* ухват [edényfogó, mellyel
 a kemencébe az edényt behelyezik]. — vö. (C.) NP. *mornam* zerschlagen, zer-
 brechen.
motta петка [sarok]. — (C.) N. *moča* Ferse, untere Wade.
možerbüvat főtt hús. — (C.) Taz *mušeram* kochen.
möd война [háború].
mömbi напёршка, gyűszű. L. *monbi-mun* mutatóujj. — (C.) Taz *mumbel*
 Fingerhut.
mud болшая кривилка (плось) по рѣкѣ [nagy, dombos partvonulat];
Mudžna-jet, *Mudžbare*, *Mutnajetu* hn. — (C.) B., Taz, Kar. *müč* Ziehplatz,
 Trageplatz des Fahrzeugs (auf den Krümmungen des Flusses).
müghe озорный быкъ [vad bika].
mun ujj, *munla* ujjak; *čelkei-mun* kisujj; *chor-mun* középujj; *monbi-*
mun mutatóujj; *mun-par nünke* lábujjhegyen állni; *nemgedi-mun* gyűrűs ujj;
warke-mun hüvelyk [nagy ujj]. — (C.) N. *mün* Finger.
-mut: *sidmut* грудь [mell, kebel]. — (C.) Cs. *müt* Busen.
müde печонки [máj]. — (C.) N. *myd* Leber.
müdja fiatalabb fivérem [így hívja] gyermekemet. L. *modijà*. — (C.) K.
myda jüngerer Bruder.
müla мыла [szappan].
nager *torgu* könyvet olvas[ni]. — (C.) N. *nager* Brief.
nandzsé бруха, has. — (C.) N. *nanž* Magen.
nargu барсукъ [borz].
natol-dáké aznas távoli (?) дѣдушка. L. *aznas* дѣдушка.
nē дочь [lány]; *négané* дочери дочь [a leánygyermek leánya] (l. *ńenga*).
 — (C.) N. *ne* Tochter.
nedeg дѣвушка [leány]; *tari nedekántik* она ещё дѣвка [ő még lány]. —
 (C.) N. *nādek* Mädchen.
nēdegu жениться [nősülni]; *taba aza netemba* онъ холостой [ő nőtlen,
 tkp. ő meg nem házasodott]. — (C.) N. *nādák* heiraten.
négai дочери сынъ [a leánygyermek fia]. L. *ńenga* моложая сестра,
ji сынъ. — (C.) N. *ńeņa* jüngerer Schwester + *i* Sohn.
négané дочери дочь [a leánygyermek leánya]. L. *ńenga* моложая
 сестра, *nē* дочь. — (C.) N. *ńeņa* jüngerer Schwester + *ne* Tochter.
nēl-khurr женщина [asszony]; *nēl-χurr* баба [nőszemély]; *nēl-χui-*
köbai-če [leánygyermek]. — (C.) FO., Cs. *neä* Frau, N. *näl-gum* Weib.

nemgedi névtelen; *nemgedi-mun* gyűrűsujj. — (C.) N. *nep*, KO. *nem* Name, N. *nepkadat*, KO. *nemgadal*, *nemgedi* namenlos, *nipketil-mün* der Ringfinger.

nepšēže [instr.]: I. *šeps* грудь.

nerg вѣтеръ [szél]. — ? (C.) N. *märg* Wind.

nerga вѣтеръ дуетъ [a szél fúj]. — vö. ? (C.) *märg* Wind.

nersa ěрсь [süger]. — (C.) N. *nerša* Kaulbarsch.

neuraldzsiku [intens.] кормить [szoptatni]. — (C.) N. *neurap* säugen.

nevuhēmba (клатву) бажилься [megesküdött].

nobe руковица [kétujjas kesztyű]. — (C.) N. *nob* Handschuh.

nōdek стерлидь [sterlet, kecsge]. — (C.) N. *nōdak*, *nōdek* Sterläd.

nop, *nopp* иконъ, богъ [szentkép, isten]; *nulmate* templom [istenház];

nun *moxel* tejút [éggözér]; *nušünd* небо [ég-belseje]. — (C.) N. *Nop* Gott.

nu [szempilla]: *sain-nu* id. — (D.) Ty. *nū* Augenwimper (Anl. lab. 52)

nudzse [fű]. L. *nudzse* id.

nulmate [: *nul-mate*] templom [istenház]. L. *nop* икон, богъ; *mat* домъ.

— vö. (C.) *Nūn-māt* Kirche. †

nun-moxel tejút, небо середина (половина) [éggözér]. L. *nop* икон, богъ; *moχ* спина.

nušünd небо [ég], *nuš-ügg* [helyesen: *nu-šügg*] id. [tkp. ég-belseje].

L. *nop* икон, богъ; *šünd* [valaminek a belseje]. — (C.) *Nū-šünž* Himmel, *Nū-sündje* (Reiseber. 169).

nužna бѣдный [szegény].

nünke [áll]: *mun-par n.* lábujjhegyen állni. — (C.) N. *nēnak* stehen.

nabi яйцо [tojás]. — (C.) N. *nābi* Ei.

nabi-kēžer пленица для утки (kacsafogó hurok). L. *nar* утокъ és *kēžer* пленица.

nai хлѣбъ [kenyér]; *nai-pengute-lapa* kenyérsütésnél használt lapát. — (C.) N. *nai*, *nañ* Brot.

nak елованое мѣсто [iszapos hely]; *Nakuet*, *Nangujet*, T. *Nango-jet* hn. [iszap-falu]. — (C.) N. *nak* Schlamm, NP. *naŋa* Thon, Lehm.

nar утокъ [kacsa]; *nabi-kēžer* пленица для утки [kacsafogó hurok]. — (C.) N. *nāp*, *nāb* Ente.

nare, *nar* болото [mocsár]; *näre(s)-säre* чайка [sirályfajta, mocsári sirály]; *Narep-kvaš* Нарымъ [Mocsár-város]; *Sana-nar* vn. [S. mocsár, a Csaja vidékén]. — (C.) N. *nar*, NP. *narre* Moor, Tundra.

nenga моложая сестра [fiatalabb nőtestvér, húg]; *nēnnga* fiatalabb fivérem [így hívja] gyermekemet. L. *nēgai* дочери сынъ. — (C.) N., Kar. *nēŋa* jüngere Schwester.

nēnnē orvespa növekvő (a hold), tkp. előre nő. — (C.) N. *nanné*, *nanne* vornhin.

nēnna сестра [nővér]; *nēnna* fiatalabb fivérem [így hívja] gyermekemet; братеринъ дочь [a fivér leánya]; сестеринъ дочь [a nővér leánya]. — (C.) N. *nēnā* Schwester.

nēnnga l. *nenga* моложая сестра.

neprei-khal яловая рыба [ikrátlan hal].

šeps грудь, чички [mell, csacs]; [instr.] *nepšēže* *neuraldzsiku* грудомъ кормить [mellel szoptatni]. — (C.) N. *šep*, KO. *šeps* Brustwarze.

ńeva заиць [nyúl]; *ńuan-mandze* четвѣртъ [egynegyed, szósz.: nyúl-mérték] (l. ott). — (C.) N. *ńewá* Hase.

ńeweda неводъ [húzó-, vontatóháló].

ńoi (изъ) кочи [bőr-, bőrből való]; *ńoi-mat* [bőrsátor]; *ńoi-põvě* lábbravaló [bőr-csizma].

ńuan-mandze четвѣртъ [negyed, szósz.: nyúl-mérték] („A nyúlra a cselnél a nyilat egy araszra kell felállítani“). L. *ńeva* заиць.

ńudzse, *ńudž* трава [fű]; *ńudzse-čab* листь трава [fűlevél]; *pàdèn-ńudž* сѣна [széna]; *ńudzse-kondzse* fűgyökér; *ńudzset-kopt* покозь [kaszáló (rét)]; *ńudzsi-padzstetel kvõs* коца [kasza]. — (C.) N. *ńuž* Gras.

ńuik сладко [édes (étel), nyalánkság]. — vö. (C.) N. *ńui* süss.

ńurg-, *ńurga-* соръ [szemét]; *ńurgajet* hn. Иснаевы [tkp. szemétfalva]. — vö. szam. Jur. (C.) *ńahar*, szam. Jen. *nohi*, szam. T. *ńager* Schmutz.

ńus-χõk хозяинъ [gazda, úr], („régebben a falu ura“). L. *kok*. — (C.) *ńõš* Wirth.

ńii налимъ [menyhal]. — (C.) N. *ńii* Quappe.

õde рука [kéz, kar]; *õdèn-ol* kézфõ; *õdep-pangu* тамга [tamga, kézjel]; *õdet-kvat* alkar. — (C.) N. *ud* Hand.

ol голова [fej, fõ]; *õbla* черепъ [koponya]; *õlt-tàri* волосъ [haj]; *õlt-khõu* agyvelõ; *õdèn-ol* kézфõ; *tobenol* lábfej; *sabünol* уда [horog]; *kharbanol* уть [horog?]; *tobes-ol* пешки [sakkfigura]. — (C.) N. *ol* Haupt, das Obere.

õlt-khõu agyvelõ. L. *ol* голова.

õndzs-χopp, *õndž-χopt* [Plur.] свой человекъ, alattvaló, szolga. L. *khupp*. — vö., (C.) *õne*- visszaható és birt. névm. tõ: *õnek* mein eigen, selbst, *õnenž* du selbst, dein eigen, *õnž* er selbst stb.

õrati-kvos скавродникъ.

õrvespa [növekszik]; *ńennè õrvespa* növekvõ (a hold), előre nõ. — (C.) N. *õrwešpak* wachsen.

õččõ небольшой [kicsi]; *õččõ-kvãdčebi-èrèd* június [kis vízrekeszték-hónap].

õdergu пить [inni]. — (C.) N. *õnnam*, *õttram*, *õtkuam* trinken.

õderme волокъ [két (hajózható) folyó közti szakasz].

õdõd весна [tavasz], a folyók megnyíltától júniusig. — (D.) Ty. *õdød* Frühling (Anl. lab. 51).

õdõgu весить [mérni]; *koχom õ*. товаръ весить [árut mérni].

õdžüdment вѣсъ [tekintély, súly]. L. (-üdment). — (C.) N. *èž* Wort + N. *üdap* schicken, herablassen.

õldžetel забля [kard].

õldzsõt падоша [talp]. — vö. Kam. (C.) *ulü'd* Fussohle.

õlga feleségem [így hívja] nővéremet.

õnd kézi íj. L. *ünde*.

õngh запоръ [rekeszték, halászcége].

õnghõnč арсамакъ [rozsomák]. — (C.) N. *üñánž* Vielfrass.

õr жиръ [zsír]. — (C.) *ür*, *õr* Fett, besonders von Fischen.

õtt вода [víz]; *paradi-õtt* pálinka. — (C.) *üt*, *õt* Wasser.

padarmu: *tèlnd p*. западъ [nyugat, tkp. napnyugta].

pàdèn-ńudž сѣна [széna].

padža кузенка, nyírhéj vízmerítő edény a csónakban, *padže* négyszögletű nyírhéjedény; *sosa-padža* чуманъ [(nyírhéj) doboz]. — (D.) Ty. *padža* Korb aus Birkenrinde, Korb, Gefäss (Anl. lab. 70).

- padzstetel-kvös* [vágóvas]: *nudzsi-padzstetel* [part. praes.] *kvös koca* [kasza, tkp. fűvágó vas]. L. *kvos* [vas], *nudzse* трава. — (C.) N. *paželpap* hauen.
- page* черка [vadkacsa-féle]. — (C.) N. *pagé* Entenart (Anas Crecca).
- paghe-bo* мѣтка [jel]. L. *po* ? — vö. ? (D.) Csa. *pak̄tə* Muttermal (Anl. lab. 69).
- pagelgu* капать [ásni]; *pagelset* навороточка [fúró?]. — (C.) B. *pakalnan* graben.
- paja* [őregasszony]; *svadibaja* nászasszony; *Kola-pajani* szn. fkl. — (C.) K. *paja* altes Weib.
- pakk* [vminek a nyele]: *korndzset-pakk* nyírhéjedény fogója. — (C.) N. *pak* Schaft.
- palda* женина мать, мужина мать [az anya anyja, az apa anyja]. — (C.) N. *palzá*, KO. *paldá* Schwiegermutter.
- pangu*: *oder-pangu* тамга [tamga, nemzetségjel, kézjegy]. L. *odé* рука. — vö. (C.) *pannap* legen.
- panne* садиться [lenyugszik]; *telde p.* солнце садиться [a nap lenyugszik]. — (C.) N. *pannap* legen.
- pañes* koca [hajfonat].
- par, -bar*: *érénd-bar* полный (месяць) [telihold, szósz. holdmagaslat]; *nun-par nünke* lábujjhegyen állni; *tat-par* вершина [csúcs, hegy]; *Lëndés-kädet-kö(d) päri-çok* szn. fkl. (Lëndés fenyőfolyó-felsővidéki „fejedelem“); *Madzetbarjet* hn. [Tajgaszéli falu]; *Çurbaret* hn. [Çur-torkolati falu]. — (C.) N. *-par* das Obere, die Höhe; (D.) *Ty.pār* Kopf, Scheitel, Spitze (Anl. lab. 148).
- paradi, paridi* коркая [keserű]; *p. ött* вино [pálinka]. — (C.) N. *pari*, NP. *parridi* bitter, N. *pari üt* Branntwein.
- parčendže-toi-čendže* пировать [vendégeskedni, lakmározni].
- pare* 1.: *khagat-pare* могила [sír]. L. *päri*. — (C.) NP. *peäre* eine Bahre.
- pare* 2. жертва [áldozat] régebben свадба [esküvő]; *köba-pare* малинская свадба, когда высватаются [kis esküvő, amikor a megkérés megy végbe]; *varg(e) pare* большая свадба [nagy esküvő]. — (D.) *Ty. pār*, FКе. *pāri* Hausopfer (Anl. lab. 99).
- päri*: *Lëndés-kädet-kö(d) päri-çok* szn. fkl. [Lëndés fenyőfolyó-felsővidéki „fejedelem“]. L. *-par*.
- paridi* [keserű]. L. *paradi* id.
- paslédni* последний [utolsó].
- pä, päü, peü*: *südan-ängdi-peü* olló. — (C.) N. *pagi*, KO., K., NP. *pā* Messer.
- peča, pëtta* чука [csuka]; *pečat*: *köba-pečat-kuj-eréd* november [kis csuka bőségének hava]. — (C.) N. *peča* Hecht.
- peđe* ночь [éj]; *pet-čondzs* сѣверь [észak]; *pinnut-pelek* (изъ) полночной сторонѣ [északi irány(ból)]. — (C.) N. *pi*, KO. *pe* Nacht.
- pede* гнезда [fészek]; *Kvöre-pedžide* hn. [varjúfészek-falu]. — (C.) N. *ped* Nest.
- pedé, pedžé* плотка [ponty-fajta hal]; *Pedlegendab-jet* hn. Тайна. — (C.) B., Taz. *päče* Plötze.
- pégé* рабчикъ [fogoly]. — (D.) N. *pēgē*, *Ty. pēgē* Haselhuhn (Anl. lab. 159).
- pékh(e)* лось [jávorszarvas]. — (C.) N. *peak* Elentier
- pel* товарищ [társ, barát]. — (C.) N. *päl* Kamerad.
- peldemboqu* пособлять [segíteni]. — (C.) N. *päldau* hinzufügen.

pelek [irány]: *pinnut pelek* (изъ) полнoчной сторoнѣ [északi irány(ból)]. — (C.) N. *pälek* Hälfte, Seite.

pelekagens половина [fél, fele vminek]. — vö. (C.) *pelek, pelen* halb. Gr. § 373.

pëll combesont. — (D.) Ty. *pël*, Csa. *pële* Lende, *pël-lij* Schenkelbein (Anl. lab. 111).

peng жили [ér]: *khüvi-peng* id. — (D.) N. *päng* Ader (Anl. lab. 112).

pengute: *nai-pengute-lapa* kenyérsütésnél használt lapát.

perbu-vat sült hús. — (C.) Cs., FO. *poruaq, pormban* brennen.

pet-čondzs сѣверь [észak], tkr. ночь половина [éj-közép]. L. *pède* ночь és *čondzs* половина.

pëtta [csuka]. L. *peča* id.

pëu l. *pä* ножикъ.

pide топоръ [balta, fejsze].

pilai-kvös вилка [villa]. L. *kvos* [vas]. — (C.) N. *kues* Eisen, Metall.

pinnut-pelek (изъ) полнoчной сторoнѣ [északi irány(ból)]. L. *pède* ночь.

pō дерева [fa]; *počelbi-pō* дрaвa [túzifa]; *saldzsebu* поль [padló];

pot-čab листь [falevél]; *pot-kondzse* fagyökér; *pul-barge* болванъ [fabálvány];

pol-zák лѣсъ [erdő]; *pullaga* pálcácska; ? *paghe-bo* мѣтка [jel]. — (C.) N.

po Baum.

počelbi-pō дрaвa [túzifa].

počeghu каракай [kacsafajta, ? *Anas rutila*]. — (C.) N. *požogo* Entenart (*Anas Penelope*).

pođ лабeць, halszárító állvány.

pojël калымъ leánydíj. — (C.) N. *pojel* Brautschatz.

poχ сѣть [háló]. — (C.) N. *pok* Netz.

pol-zák лѣсъ [erdő]. L. *pō* дерева [fa]. /

pone на улицѣ [az utcán]. — vö. ? jur. *po'* Zwischenraum.

poraldzsét икра [boka]. — (C.) N. *puróž*, Taz *puražet* Wade.

pord лось (csillagzat) [nagymedve?]. — (C.) N. *pord* der grosse Bär (I. DONN., Anl. lab. 169).

pöre, pur, por чука [csuka] („a régi neve, lejjebb nevezik most is *por*-nak, itteni neve: *peča*“); *Purtona-jet* hn. [Kiscsukatavi falu]. — (C.) *pur*, NP, *purre* Hecht.

porëχ, porχ одежда [ruha]; *kvöži-porχ, kvöži-porëχ, kvözi-porëχ* панцeрь [páncél, tkr. vasruha]; *Kodui-porëχ-éra* szn. fkl. [Bórruhás öreg]. — (C.) N. *porq* Kleidung.

pōri амбаръ [éleškamra]. L. *pare* l. — (C.) B., Kar. *püre* Vorrathskammer, N. *poři* eine Art Bahre.

poroχ порошок [lőpor, puskaapor]. — (D.) Ty. *pōroq* Schiesspulver (Anl. lab. 96).

pors уракъ [szárított hal]. — (D.) Ty., FO. *porš* trocken gemahlener Fisch (Anl. lab. 95).

porset-čorg лукошка [kosár], nyírhéjedény a szárított hal tartására.

poš лѣтучий бѣлокъ [repülő mókus]. — (D.) Ty. *pōš* fliegendes Eichhorn (Anl. lab. 162).

pounol желудокъ [gyomor].

povsare постелникъ („olyan csónakülés, amelyről a víz lefolyik“).

pō, pō, pū камень [kő]; *sakut-pō* тѣзкó, *seldžé-pū* köszörűkó. — (C.) N. *pō* Stein.

pötèi: *kvälet-pötèi-èréd* május [halikrás hónap]. — vö. (C.) N. *pež*, FO. *pet* Fischsuppe.

pötrā, *pötra*: *tönde pötrā* здѣсь жарко [itt meleg van]; *wargek pötra* шипко жарко [nagyon meleg van]. — (C.) N. *pötrak*, *pöčar* sich erwärmen; *pövé* [lábravaló]: *noi-pövé* lábravaló; — (C.) N. *pōu*, NP. *pōwa* Stiefel.

pū: *kündet-pū* крива [(lő)-sörény].

pudč бобръ [hód]. — (C.) N. *pož* Biber.

pudel щѣки, рофа? — (C.) N. *pūdal* Wange.

pudz, *pūdz* [közép]: *ji-sait-pudz* pupilla; *sait-pūdz* szivárványhártya; *teče-sait-pudz* szemfehér (l. *sai* глаз). — (D.) Ty. *pūdž* das Innere, Mitte; in, innerhalb (Anl. lab. 170).

pudži-dava кротъ [vakond]. L. *tava* мышь [egér]. — (C.) N. *pož* Biber; (D.) Csa. *pudžol-tāya* grosse Ratte (Anl. lab. 170).

pudé носъ [orr]. L. *put-tabak* [burnót]. — (C.) N. *poč*, K., NP. *putte* Nase.

pul-barge балванъ [bálvány, tkp. fa-bálvány]. L. *pō* дерева.

pullaga [pul-laga] pálcácska. L. *pō* дерева, *laga* [rész]. — vö. (C.) B. *pul-lib* Stock.

pulsei коленка, térd [láb-, térdszem], L. *sai* глазъ. — (C.) N. *pulhai* Knie; (D.) Ty. *pulsei*, FO. *pūlzei* (Anl. lab. 174).

pur kis чука. L. *pōre* id.

pūr коголь [kerceréce, csörgő ruca, Anas clangula]. — (C.) N. *pur* Entenart (Anas Clangula).

purà калчанъ, tegez.

put tabak нухателной табак [burnót, dohánypor, tkp. orr-dohány]. L. *pudé* носъ.

pū kő. L. *pō* id.

pūjà пилинь [bagoly]; *telendvarme pūjà* малинкий пилинь [kis bagoly]. — vö. (D.) Csa. *pūžaldžega* Eule, Uhu (Anl. lab. 140).

pūm (?) nadrág (?). F — Vö. kam. *phī'mā* Hosen.

rak ракъ [rák] („itt nincs ez a hal [?]").

režovka режовка [ritkás szemű hálól].

rugvatpugu hortyogni, крапить.

rušš orosz. — (C.) N. *Ruš* Russe.

šaghetpi l. *šak* соль.

šaghikk соленно [sós étel]. L. *šak* соль.

šak соль [só]; *šaghetpi-kvöl* соловая рыба [besózott hal]; *šaghikk* соленно [sós, sózott étel]. — (C.) N. *šak* Salz.

šang(e) глухарь [nyírfajd]; *sangut* тетерь [fajd]: *S.-kü* vn. (Fajd-folyó) (a Csaja mellékvize). — (C.) N. *haŋ*, KO. *sēŋ* Auerhahn.

šākkodé железня [kacsafajta]. Vö. *segedud* черничъ?

šē языкъ [nyelv]. — (C.) N. *se*, Jel., Taz *šē* Zunge.

šék тайга [tajga, őserdő]. — (C.) Csl. *sāŋa* Föhrenwald, schwarzer Wald.

šid сердце [szív]; *šidmut* грудь [mell]. — (PALL.) „Tomszk“ *syd*; (КЛАРВ.) Nar. *šidže*; (C.) mscr. Csl. *seteā* kol, hjerta (l. PAAS., Beitr. 76).

šogor печь [kemence]. L. *šoxor* id.

šoi шей, горла [nyak, torok]; *šoldzset-čisat* (а)шеникъ [nyakörv] (l. ott); *turba-šoi* kémény. — (C.) N. *hoi*, K., NP. *soi* Kehle.

šok мысь [a folyó fordulójánál lévő magas part, folyófok]; *Koššoket* hn. [tkp. Köš-folyófok-falu]. — (C.) N. *hok*, Jel. *sok* Landzunge, Vorgebirge.

- šokké* цуга [nósténykutyá].
- šoḡor, šogor* печь, печка [kemence]; *šoḡor-šündzs* печь belseje; *šoḡor madanak* шесток [kemenceszáj elötere]; *šoḡori-korbetdže-kvos* клука [szén-vonó, pizskavas]. — (C.) N., KO. *sogor* Ofen.
- šolak* лошка [kanál]. — (C.) N. *holak*, Jel. *solan* Löffel.
- šoldzset-čisat* (а)шеникъ [nyakörv, tkp.? nyak-hurok] („a kardot nyakra öltve viselték“). L. *šoi* шей, *-čisat* [hurok].
- šorset* szégyen. — (C.) N. *sors* Scham.
- šoš* шукъ [madár-féle?].
- šoš-khul-ḡula* остяцкий народъ [osztják nép]. L. *ḡula* народъ.
- šoderḡu* шить [varrni]. — (C.) K. *süderan* nähen.
- šoj* пупъ [köldök]. — (C.) N. *šöl*, KO. *šoi* Nabel.
- šöl* чуваль [csuval, tűzhely].
- šöve* пестругъ [fajdyúk]. — (C.) N. *süwa* Auerhenne.
- šudja* началникъ [feljebbvaló, főnök; hivatalos személyiség].
- šurēp* звѣрь [vadállat]; *timbēdi š.* птица [madár, tkp. repülő állat]. — (C.) N. *hürup*, KO. *sürum, sürēm* wildes Tier.
- šü* соболь [soboly]. — (C.) N. *ši* Zobel.
- šünd, šündzs* [vminek a belseje]: *made-š.* комната [szoba, tkp. a sátor, ház belseje]; *nušünd, nu-šungg* небо [ég], *šoḡor-šündzs* печь [kemence] belseje. — (C.) N. *šünd* das Innere.
- švön* мартинъ [sirály].
- sabünoł* уда [horog]. L. *ol* голова.
- sadčöreku* играть [játsszani]. — (C.) N. *hänžernak*, Cs. *sändarnaḡ spielen*.
- saghu-je* кукушка [kakuk]. — (C.) N. *šägeä*, Csl. *sägüja* Kuckuck.
- sai, (šai?)* глазъ [szem]; *sait-püdzs* szivárványhártya; *sainnu* felső szempilla; *ji-sait-pudz* pupilla; *közkä-sai* звѣздъ [csillag]; *teḡe-sait-pudz* szemfehér; *pulsēi* коленка, térd. L. köv. — (C.) N. *hai*, Jel. *sai* Auge.
- sain-nu, sainnu*: *ellei s.* felső szempilla; *ennei sainnu* szemöldök. L. *sai* глазъ. — (C.) *sain-ü* Augenwimper; (D.) Ty. *nü* (Anl. lab. 52).
- saldzsebu* поль, padló. L. *pō* дерева. — (C.) N. *salze-po* Fussboden, KO. *salž* Säule, Pfosten.
- saku* tűzverő; *sakut-pō* tűzkő. — (C.) N. *šaku* Feuerstahl.
- sandä, sante* új, новый; *Sandä-ḡara, Sante-ḡara* hn. село Ново-Илинское [tkp. új falu]. — (C.) N. *šänd* neu.
- sangēdga* заколь [sólyom?]. — ? vö. (C.) KO. *sēḡ* Auerhahn.
- sangut* l. *šang* глухарь.
- sante* l. *sandä* új.
- sārē* чайка [sirály]; *tüdiol-sārē* id.; *ñäre(s)-sārē* id. [tkp. mocsári sirály]. — (C.) N. *sār* Meerschwalbe.
- sārēmba* видовець, обдавецъ [?].
- sebenā* свинь [disznó]. — (C.) N. *hēbanža*, KO. *sebenā* Schwein.
- sebenāis* свинець [ólom, puskagolyó]. — (C.) N. *hēbandies*, KO. *sebandessa*
- Blei.
- šebika* бурундокъ [csíkos evet]. — vö. (C.) Taz *šepāḡ* fliegendes Eichhorn.
- segedud* черничъ [kacsafajta]. vö. *šākkodē* железня?
- seghola* сипушки [fóka?].
- šekök* чёрной [fekete]. — (C.) N. *hāḡ*, Cs. *sāga* schwarz.
- seldže-pū* köszörűkő. L. *pō* [kő]. — (C.) N. *hālap*, KO. *selau* schärfen.

selok ela онъ здоровъ, живой [szósz. egészséges(en) él]; *kudkebok selok elespükvalet* [milyen egészségben éltek?]. L. *ela* [él]. — vö. (C.) ? K. *šulu* gesund (de vö.: MSFOu. CIII, 299).

selonik здоровъ [egészséges].

sidmut грудь [mell, szívkebel]. L. *šid* сердце, *mut* [kebel].

sivruga сивруга [tokféle hal].

soxori-korbetdže-kvos клука [szénvonó vas]. L. *šoxor* печь, *korbetdže-kvos* [keverő vas].

soremdžsò дошъ [eső]. L. *svorá* [esik]. — (C.) N. *huromž*, B., Taz *soromž* Regen.

sormugu вязать [kötni, megkötni]. — vö. (C.) N. *hārap*, KO., K. *sārau* anbinden.

sosa-padža чуманъ [(nyírhéj)-doboz].

sova хорошей [jó]. — (C.) N. *hwa*, KO. *sò* gut.

sòde сырокъ [lazacpisztráng].

sumba сатилокъ, a fej hátsó része, tarkó.

südan-ängdi-peü олло (изъ обоихъ сторонъ вострое кês) [mindkét oldalon éles kês]. L. *angde* вострое, *pä* ножикъ. — vö. (C.) KO. *sede* zwei, *seden* zweimal.

südermadanak ablaknyílás. L. *südernak* окно, *-ak* [száj], *mada* [ajtó].

südernak окно [ablak]. L. *-ak* [száj], *südermadanak* ablaknyílás. — (C.)

Taz *šōter* Loch.

sür корова [tehén]. — (C.) N. *hyr*, K. *syр* Kuh.

svadibaja nászasszony. L. *paja* [öregasszony].

svadiera nász-uram. L. *era* старикъ.

svamdžugu мириться, бékélni. — vö. (C.) N. *huoma*, KO. *sū*, Jel. *suoma* still, ruhig.

svortei-xupp другъ [barát], любезной [человек] [szeretetreméltó, szeretett ember]. — vö. (C.) FO., Cs. *suoram* lieben.

svorá [Sg. 3. sz.] дошъ идоть [esik (az eső)]. — (C.) N. *huorek*, K.

sārou es regnet.

tab устя [torkolat]; *Kōžertabijet* hn. [Köžer-torkolati falu]. — (C.) N.

top Rand?, v. N. *tob* Fuss?

taba, *tāb(u)*, *tebu* онъ, она [ó]. — (C.) N. *tap*, *tau*, B. *tep* er.

tabak табакъ [dohány]. L. *put* *tabak* нухателной табакъ.

tadbele jobb kéz. — (C.) B. *tāt-pālel* recht.

tagdāk снегери [madár(veréb?)-fajta].

tak горъ [hegy]: *varghe-tak* болшая горъ [nagy hegy]. — (C.) FO.,

KO. *taη* Berg.

takkī нижній [alsó]; *Takki-jet* hn. [Alsó falu]: Игаткины újabb elnevezése. — vö. (C.) *tak*, *taη* abwärts, nach unten.

tal-tél вчера [tegnap]. L. *tél* [nap]. — (C.) N. *te čěl*, *tat-žel* gestern.

taöd лѣтъ [nyár]. — (C.) N. *tagi*, *taī* Sommer.

taptel сегодня [ma]. L. *tél* [nap]. — (C.) *tam*, *tan*, *tap* dieser hier.

tār перо [madártoll], *tari*, *tāri* шерсть [szórzet]; *olt-tāri* волосъ [haj]. — (C.) N. *tar* Wolle, (D.) *tāri* hairy (JSFOu. XXX/26, 4).

tar, *tari* ещё [még]; *tar ūdzsēnek* онъ ещё молодой [ó még fiatal];

tari nedekāntik она ещё дѣвка [ó még lány] (l. *nedeg* дѣвушка).

tat ты [te]. — (C.) *tat*, *tan* du.

tat-par вершина [csúcs, orom, hegy]. L. *par*.

tau эта [ez]. — (C.) N. *tau*, *tap* er.

- taugu* КУПИТЬ [vásárolni]. — (C.) N. *tawap* kaufen.
tawa МЫСЬ [egér]; *puđži-dava* КРОТЪ [vakond]. — (C.) N. *tawa* Maus.
táb(u) I. *taba* ОНЪ.
tébe МУЖЬ [férj, férfi]; *töbal-çui-köbal-çe* [fiúgyermek]; *tébel-khupp*
 МУЖИКЪ [férfi]. — (C.) N. *teb* Mann.
tébék БЪЛОК [mókus]. — (C.) N. *tabék* Eichhorn.
tebu I. *taba* ОНЪ.
téga СИРОТКА [árva]. L. *čega*.
tégha МЪДЪ, ЗАБЯ [kard]. — (C.) N. *teaga* Tungusenschwert.
téld ХВОСТЬ [farok]; *kündet téld* ЛОШАДНИЙ ХВОСТЬ [lófarok]. — (C.) N.
talž, FO. *talđ* Schwanz.
teör: *Manak-teör* ДУРАКОВАТОЙ [együgyű, balga]. L. *Manak-t*. — vö.
 N. B. *tän* Verstand; N. *tänuap*, Cs., FO. *töruam* wissen; N. *tärbak* denken.
tere ПРОСЁКЪ, „egyik folyótól a másikig“ [terjedő vidék]; *Terenak* hn.
 (ak = torkolat, száj).
teu ЭТА [ez].
téu ЗУБЪ [fog]. — (C.) N. *teu* Zahn.
tédaul-tél ЗАВТРА [holnap]. L. *tél* [nap]. — vö. (C.) *čid*, *tíd*, *tít* nahezu.
timbédi šurép ПТИЦА [madár, szösz. repülő állat]. L. *surép* звѣрь. — vö.
 (C.) N. *timbak* fliegen, N. *telžer-hürap*, K. *tilžer-sürum* Vogel, eig. fliegendes
 Thier (vö. *tilžernan* fliegen).
tít [сажень, öl]: *tau khql tit kwös* ЭТА РЫБА ПОЛЬ САЖЕНЬ [ez a hal
 fél ölnyi].
to, *tö*, Vj. *tu* ОЗЕРО [tó]; Vj. *Warghe-tu* Nagy-tó. — (C.) B. *tu*, KO. *to*,
 N. *tū* See.
tob ALSÓ VÉGTAG (láb). — (C.) N. *tob* Fuss.
tobenol ЛАБФЕЈ. L. *tob* láb, *ol* ГОЛОВА.
tobeslep ПЕСЕНИЦА, saktábla. L. *tob* láb, *lep* [tábla].
tobes-ol ПЕШКИ [sakkfigurák]. L. *tob* láb, *ol* ГОЛОВА.
toχoldzsogu ЧИТАТЬ, zählen [olvasni, számolni]. — (C.) N. *togolžap* durch-
 lesen.
tola МЪДЪ [réz]. — (C.) N. *tola* Kupfer.
torgu [olvasni, számolni]: *nager torgu* könyvet olvas[ni]; *torozse* СЧЁТОМЪ
 [megszámlálva, megolvasva]. — (C.) N. *tornap* lesen.
tóte КАРАСЬ [kárász]. — (C.) N. *tod* Karausche.
totšömbine ÖRDÖГ-АБРАЗАТ („egy varázsdobverőre karcolva“).
tönd, *tönde* ЗДѢСЬ [itt]. — (C.) *tend* hier (Gramm. § 567).
törèpp ИКРА [ikra]. — (C.) N. *terap* Fischrogen.
törui-khql ИКРАННАЯ РЫБА [ikrás, ívó hal]. L. *kvöl* рыба. — (C.) N. *terap*
 Fischrogen.
töšše СТРЕЛОКЪ. L. *tüšše*.
töt ВИДРА [vidra]. — (C.) N. *töt* Otter.
töttömbu BIRKÓZNI. — vö. (C.) N. *tudap*, *tudonnap* schelten.
tu I. КРИЛЯ [szárny]. — (C.) N. *tu* Flügel.
tu 2. I. *to* озеро.
tunak agyag főzőedény.
tunanalet deszkafedő tejr. — vö. (C.) B., Taz, Kar. *tūnam*, *tūmbam*
 zudecken, zuschliessen.
turba-šoi ВЫВОЖЪ, турба, kémény (a házban és a szabadban lévő része).
 L. *šoi*.

- tuška* тьсь, hengeres nyírhéjedény.
tü огонь [tűz]; *tü kvödembe* огонь свѣтло [a tűz világított]; *tül-töšše* ружё [fegyver, puska]. — (C.) N. *tü* Feuer.
tüdiol-sārē чайка [sirály-fajta]. L. *sārē* id.
tüla [plur.] татаринъ [tatárok]. — (C.) N. *Ty* Tatar.
tüner каршки [vízbemerült fatönk?].
tüšše, töšše стрелокъ, hegyes nyíl; *tül-töšše* ружё [puska, fegyver, szósz. tűz(es)-nyíl] (l. *tü* огонь). — (C.) N. *tesse* Pfeil.
tvég(e) гусь [liba]. — (C.) N. *tweg* Gans.
twei-mat [nyírhéjsátor]. L. *mat* домъ. — (C.) N. *twe* Birkenrinde.
təxos клепецъ [rókacsapda]. — (C.) KO. *takkoš* Fuchsfalle.
texe fehér; *texe-sait-pudz* szemfehér. — (C.) KO. *teg* weiss.
tél [nap]; *tél-čondzs* полдень [dél, szósz. nap-közép]; *tal-tél* вчера [tegnap]; *taptél* сегодня [ma]; *tidaul-tél* завтра [tegnap]; *teld* солнце, день [nap]; *telde panne* солнце садиться [a nap leszáll]; *telde ädžá* a nap felkel; *teld kvöde* ясной день [derűs (meleg) nap]; *telnd-adzsarmu* восток [kelet, tkr. napkelet]; *telnd padarmu* запад [nyugat, tkr. napnyugta]. — (C.) N. *tél* Sonne, Tag; *čēlt* bei Tage.
telendgvarme püjä малинкій пилинь [kis bagoly].
tēlingu свѣтло стала [világosodott]. — (C.) B., Taz, Kar. *tēlenba*, N. *čelenba* es ist hell geworden (<: N. *tél* Sonne, Tag).
telngmant: *kutat tat t.* гдѣ ты родился? [hol született?].
temna братъ [fivér]. — (C.) N. *tebeña*, FO. *tämna* Bruder.
tib конецъ [vég]; *Köttibiet* hn. [Part-vég-falu]. — (C.) N. *čib* Ende.
tur, čur(e) песокъ [homok]; *T'urbarit*, v. *T'urparit*, *Turbaret* hn. [Homok-végi, v. Fövenyvégi falu]. L. *čū*. — (C.) Kar. *türe* Erde, Lehm, Sand.
tübe légy.
ū курапатекъ [fogoly]. — (C.) N. *ū* Schneehuhn.
unte борода [szakáll]; *inni-atopxe-unte* [? bajusz, tkr. felső-ajakszakáll]. — (C.) N. *und* Bart.
urgu плавать [úszni]. — (C.) N. *urnak* sich baden, schwimmen.
üč-dzsei-čupp молодой паринь [fiatal gyermek]. L. *üčdzsènek*. — vö. (C.) N. *üče, üčeže, üčežel* jung, Kind.
üčdzsènek: *tar üčdzsènek* онъ ещё молодой [ő még fiatal (gyermek)].
L. *üč-dzsei-čupp* молодой паринь.
[*üdment*]: *ödžüdment* вѣсь [tekintély, súly]. — vö. (C.) N. *üdap* schicken, herabllassen.
ünde лукъ [íj] (cselre); *önd* kézi íj. — (C.) NP. *yndi* Selbstschuss, N. *ënd* Bogen.
ündž l. *kvqš-ündž* сѣнь.
üsserbat пѣп [?].
vad тѣло [test] („álatnál is, és hús is“); *vat*: *čagbi vat* сушенное мясо [száritott hús]; *možerbüvat* főtt hús; *perbü-vat* sült hús. — (C.) N. *wač*, KO. *wat* Fleisch.
vandzs нелма [nyelma, lazacfajta]; *Vgndzsi-éred* augusztus [Nyelma-hónap]. — (C.) N. *wanže* Njelma, Taz, Kar. *wuenže-ireäd* der Njelmamonat (Juli).
wánt лицъ [arc]; *Khar-vand* Крива лицо [Ferde-arc] szn. — (C.) N. *wand* Gesicht, Antlitz, das Vordere.
wgr-kät-čula Васьюганскій остяки [vaszjugáni osztjások].

varabeik варабеика [veréb]. — (D.) Ty. *vorabejka* Sperling (Anl. lab. 32).
varg(e), *varxe*, *warghe*, *varghe*, *warke* болш ѝ [nagy]; *warkemun* hüvelyk
 [nagy ujj]; *varg(e) pare* бошья свадба [nagy esküvő]; *warghe-tak* бошья
 горъ [nagy hegy]; *wargek pōtra* ширко жарко [nagyon meleg van]; *Varxe-*
kvádčebi-éréd július [nagy vízrekeszték hónap]; *Varghe-pečatkuj-éréd* december
 [nagy csuka bősége nek hava]; *Vareket*, *Warx-jet* hn. [Nagy falu]; *Wgr-kō*
 vn. бошья рѣчка [nagy folyó]; Vj. *Warghe-tu* nagy tó; *Warge-kū* Васъ-
 юганъ рѣка [Vaszjugán folyó, tkp. nagy folyó]; *Warghe-pöre*. — (C.) N.
warg gross.

vat [hús]. L. *vgđ* тѣло.

ventele вендели [halász-szerszám, varsa?].

vésse-köel подушка [párna, vánkos].

zák: *pol-zák* лѣсъ [erdő]. L. ? *pō* дерева. — *vö*. ? (C.) Csl. *sāna*, NP.
sāna Föhrenwald, schwarzer Wald.

S z á m n e v e k

I. Töszámnevek

PÁPAI

I.

- 1 *okér*, *okkér*
- 2 *sédējaχ*
- 3 *nàgor*
- 4 *tēt*
- 5 *sombläch*
- 6 *mogtèt*, *moktet*
- 7 *sěld*, *celđ*
- 8 *sědėđadgöt*
 (безъ двухъ десяти) [kettő híján
 tíz], (L. *sédējaχ*, *čangva*, *köt*)
- 9 *okėrdadgöt*
 (L. *okér*, *čangva*, *köt*)
- 10 *köt*, (*küöt*)
- 11 *okor-gwoět*
- 12 *sėdė-gwoet*
- 13 *nagor-gwoet*
- 14 *tete-gwoet*
- 15 *sombla-gwoet*
- 16 *mogtet-gwoet*
- 17 *sěld-gwoet*
- 18 *sėdėčatsedsarem*
 (безъ двухъ двадцати) [kettő híján
 húsz]
- 19 *okėrėčatsedsarem*
- 20 *sedsarem*, *sedsare*
- 21 *okergwoet-sedsare*
 (L. *kwoek*)

CASTRÉN

- ōker*
 N. *šede*, *šedeag*
nāgur
tēt
homplah, *somblan*
muktet
sěldė, *hėlž*
sede tān kōt
- ōker tān kōt*
- kōt*, *küöt*
ōker kuēl kōt
sede kuēl kōt
nāgur kuēl kōt
tēt kuēl kōt
somblan kuēl kōt
muktet kuēl kōt
sěldė kuēl kōt
sede čān (tān) sede sār̄m
- ōker čān (tān) sede sār̄m*
sede sār̄m
ōker kuēl sede sār̄m

28	<i>sedečen-nagursare</i>	
29	<i>okerčen-nagursare</i>	
30	<i>nàgorsaru</i>	<i>nak sàrm</i>
31	<i>okergwon-nagorsaru</i>	
38	<i>sedeceitesaru</i>	
39	<i>okorcsaitezaru</i>	
40	<i>tezaru</i>	<i>tē sàrm, te hāru</i>
41	<i>okergwoe-tezaru, (okerkwoi-tezaru)</i>	
48	<i>sədəča-somblazaru</i>	
49	<i>okērca-sombla-zaru</i>	
50	<i>somblazaru</i>	<i>sombla sàrm, hompla hāru</i>
51	<i>okergwe-somblazaru, okerkwe somblazaru</i>	
58	<i>sedē-tei-muksaru</i>	
59	<i>oker-tei-muksaru</i>	
60	<i>muksaru</i>	<i>muk sàrm, mukta hāru</i>
61	<i>oker-gwōi-muksaru</i>	
68	<i>sedē-te(i)-sēldsaru</i>	
69	<i>okēr-te-sēldsaru</i>	
70	<i>sēldsaru</i>	<i>sē sàrm, helže hāru</i>
78	<i>sede-te-sēdsarmoldeltot</i>	
79	<i>okertēdsarmoldeltot</i>	
80	<i>cēdsarmoldeltot</i>	<i>sede sàrm čāŋ (teul) ton</i>
	(безъ двацати сто) [húsz híjján száz]	
90	<i>ōkersarmoldeltot</i>	<i>ōker sàrm čāŋ ton</i>
91	<i>oker-gwoi-okersarmoldeltot</i>	
98	<i>okersarmoldeltot ai seddatgöt</i>	
	(L. ai). A számnév előtt a következő feljegyzés olvasható: „98-at nem tudja megmondani, majd így mondja: ...“	
99	<i>okersarmoldeltot-ai-okkerdat-göt</i>	
	(L. ai)	
100	<i>tot</i>	<i>ton, tot</i>
101	<i>ton-ai-okker</i>	
200	<i>settöt, sittöt</i>	<i>set ton, šede tot, šit tūt</i>
300	<i>nager tot</i>	<i>nāgur ton</i>
400	<i>tet tot</i>	<i>tēt ton</i>
500	<i>somblatot</i>	<i>sombla ton</i>
600	<i>muktot</i>	<i>muk ton</i>
700	<i>sēdi-tot</i>	<i>sē ton, sei ton</i>
800	<i>siddadgit-tot</i>	<i>sede čāŋ kōt ton</i>
900	<i>okker-datgit-tot</i>	<i>ōker čāŋ kōt ton</i>
1000	<i>kōt tot</i>	<i>kōt ton</i>

PÁPAI szerint : „,1000-en felül nem számitanak. Kérdésemre a nagyobb számokat így fejezte ki: *kōt kōt tot* = = 10 000, *tot kōt tot* = 100 000“. Vö. (C.) *kōden kōt ton* = 10 000).

II. Sorszámnevek

1. <i>perbqi</i>	<i>ežer, easeroi, ānkoi, pūsegol</i>
2. <i>sedemdžsel</i>	<i>sedemžel</i>
3. <i>nāgoremžsel</i>	<i>nāgurmžel</i>
4. <i>tētemdžsel</i>	<i>tētemžel</i>
5. <i>somblamdžsel</i>	<i>somblamžel</i>
6. <i>moqtēmdžsel</i>	<i>muktemžel</i>
7. <i>sēldēmdžsel</i>	<i>sēdemžel, sēldēmdel</i>
8. <i>sēdēdadgēmdžsel</i>	<i>sedečan kōdemžel</i>
9. <i>ōkērdadgēmdžsel</i>	<i>ōker čan kōdemžel</i>
10. <i>kōnemdžsel</i>	<i>kōdemžel</i>
11. <i>okergwoemdžsel</i>	<i>ōker kuēl kōdemžel</i>
20. <i>sēdsarēmdžsel</i>	<i>sede sārm kōdemžel</i>
30. <i>nagorsarmdžsel</i>	<i>nak sārm kōdemžel</i>
100. <i>tonemdžsel</i>	<i>tonemžel</i>

III. Szorzószámnevek

oker-bār egyszer; *ai oker-bār* ещѣ разъ [mégegyszer]; *sede-bār* kétszer. — CASTRÉN (Gr. § 370) szerint a szorzószámnevek képzése *-η*, ill. *-k* segítségével történik: *ōkeren, ōkerek* 'einmal', *seden, siden, sitek* 'zweimal' stb. A szelkup irodalmi nyelvben *sitt̄ par* два раза (Arifmetikát 38).

DONNER szerint: *Ty. -bār (ōkkur-bar* einmal), АТа. *pār* mal (Anl. lab. 149).

Helynevek

1. Az Ob mentén, a Csulim torkolatától délre (*D* → *É*):

Top-kvač Томскъ. L. *kvač* городъ.

Bülēnov (Bulinü).

Ambarit, Anbaraet (Ambarit) Амбарцова, Амбарци юрти.

Molčen-χāra (Molčenχāra) Молчаново („már nem beszélnek »osztályáku!“).

Mudžna-jet, Mutnajetu (Mušnajet) Игрекова, Игрековы; Т. *Mušna-jet* Усть-Чулымская. L. *mud* большая кривилка.

2. Az Ob jobb partján, a Csulim és a Ket torkolata között (*D* → *É*):

Čuluna-jet, T'ulna-eda (Čuluna-jet) Усть Чулымская („aligha beszélnek osztályáku!“); Т. *Mušna-jet* Усть Чулымская.

Varghet, Varket, Warχ-jet Могучина, Макушина [Могочин]. L. *varg(e)* большой.

Kvōre-pedžide (Kvorēpedžide) Кривалуцкія [Varjufészek falu]. L. *kvōre* ворона, *pede* гнезда.

Mudžbaret, Mužoghet, T. Mūčoxjet (Mučba-jet) Пешкова, Пешковский. L. *mud* большая кривилка.

Kōžertabijet, T. Kūserdabet, P. Kūzür-dabet (Kāšertabjet) [Kōžer-torkolati falu] Сунгурова, Сунурова. L. *tab* устя.

Mēndēgunak, T. Mendenit (Mēnde-gu-nak) Сандарова, Сундерова.

- Madžetbarjet, Matenbarit, Mazembaret, P. Maserbarit (Mađebari-j.)*
 Казаласова. [Tajgaszéli falu]. L. *madže* тайга, *-par*.
Nardžena-jét (Nardžena-j.) Пундушна (a *Nardže* folyócska torkolatánál).
Šugotet, Sugutit (Sugot-j.) Веденный.
Sandä-χgra, Sante-χgra (Sandä-χgra) село Ново Иликское [Ūj-falu].
 L. *sande* НОВОЙ.
Khalan-parijet (Xalanpari-j.) Островные [Jaszak-vég falu]. L. *khalat*
 язакъ, *-par*.
Nurgajét (Nurga-j.) Искаевы [Szemét-falu]. L. *nurga* сорь.
Terenak (Terenak) село Тогурское L. *tere* просекъ.
Kož-kvač „Тогуръ helyén volt“. L. *kvač* городъ.
Teunak (Teunak) Протошная.
Tö-chor, újabb neve: Takki-jet (Tö-chor, Takki-j.) Игаткины. L. *takki*
 нижний.
Kvëni-ko, Kvöjnjogol-jet (Kveni-ko-j.) Заикины [Fenyves-sziget-falu].
 L. *kvë* сосна, *ko* островъ.
Čvörsi-jet, Čvoršelet (Čvörsi-j.) Пасмасова. L. *čvor* чворь.
Nevalgunajet (Nevalgina-j.) Eredeti neve: *Purtona-jet* Невальскія
 [Cszakatavi-falu]. L. *pur* kis чука, *to* озеро.
Kvörijet, Khor-let (Kvöri-j.) Ласкина [Varjú-falu]. L. *kvöre* ворона.
Köba-küajet (Köba-küa-j.) Кыялцевы. L. *köba* малинкой.
Čerajet (Čera-j.) Чераевы.

3. Az Ob bal felén, a Csulim és a Parabel torkolata között (D → É) :

- Kortnajet (Kortna-j.)* Шелкова, Челкова.
Khude-marget, Kudi-marget, Kudi-m., Xudomarket (Udomark-j.) Таи-
 заковъ [Fenyőbokor-falu]. L. *khade* ель, *marg* цѣлый кустъ.
Tiu-čenet (Tiučenet) Тискина.
Čurbaret, T'urparit, T'urbarit, Turbareit (Čur-bar-j.) Баранаконъ [Homok-,
 v. Fövenyvégi falu]. L. *tur* песокъ, *-par*.
Kozarbareit (Kozarbar-j.) Еженина [Mammutfő-falu]. L. *kozor* мамонтъ.
Kiaren-et (Kiaren-j.) Кияревы.
Piel-jet, Pigel-jet, Pikhölet (Pijel-j.) Иванкины.
Küelet, Küejjet, Küel-khgra (Küel-jet) Инкина, Инкины юрти.
Kanaket, Xanaket (Kanak-j.) Саландукова [Kutya-falu]. L. *kanak*
 собака.
Köttibiet (Köttibi-j.) Мо(л)мушова [Partvég-falu]. L. *kö* яръ, *tib* конецъ.
Parbi(j)et, Parbelet (Parbe-j.) Парабелскій (3 ház).

4. A Narim alsó folyásánál, a folyó bal partján :

Čvoruet (Čvoru-j.) Тюхтерева. — (D.) *Tšuværogol-éd* (Anl. lab. XII).

5. Az Ob mentén, a Narim és a Tim torkolata között (D → É) :

- Narep-kvač (Narëm)* Нарымъ [Mocsár-város]. L. *nare* болото, *kvač*
 городъ.
Tëbinak, Tübinak (Tübinak) Тебинакъ.
Kollakalet, Kollaga-let (Kollakalet) Каски, Нижний Каски [Szigetrész-
 falu]. L. *ko* островъ, *laga* [rész].
Iškanet, Iska-nët (Iskan-ët) Ишкины.

Nulmatelet село Тымское [Templom-(Istenház)-falu].

Kalgiñak (*Kalgiñak*) Кальгань.

6. *Földrajzilag nem rögzíthető helynevek, a Narim és a Tim torkolata között:*

Pölki-let Пыдины.

Nuvasšaga Мизуркинъ.

Künkönak Кынганакъ.

Kaşanak Каше.

Urkenak Чсть-Чворъ.

Čülleneta Чьелинский.

Köbakuenak Адянкинъ.

Kožarmat Вескомъ-Ярь. L. *kozor* мамонтъ.

7. *Földrajzilag nem rögzíthető helynevek az Ob mentén Timig:*

Čigarška „elhagyott falu“.

Nakuet, Nangujet, T. Nango-jet Сарапановъ, Сарафаловы, Сарафина.

L. *ñak* елованное мѣсто.

Meddenet Сундура, P. *Meddanaet* Содорова.

Koñerna-jet, Konerjet Коперо, *Koñernak* Коперева.

Kazranget Едежина.

Küssok Техоловый.

Küngünak „Korábban a Parabel torkolatánál“.

Tevoç-let Конаскины.

Urnak Каска.

Labatkvoi Лобаткой.

Cilin Чилинь.

8. *A Ket mentén:*

Pedegendab-jet К. Тайпа. L. *pède* плотка.

Čondžo-çet К. Илдеева. L. *čondzs* половина.

Muroç-set К. Жегаловъ.

9. *A Tim mentén:*

Medei-lete (*Mèdeika*)

(*Kugoda*)

(*Kuleeva*)

(*Vargamund'in*)

Nöçet

10. *A Csaja mentén:*

Küt-ço-jet Костепкина.

Kvénžok Коропкина (az „Urghanaç folyócska mellett“).

T'arinajed „elhagyott falu“.

Kugren-dabet Ig., K.; T. *Kuorendabet* Игаткины (2 ház).

Könçujet K.; T. *Könguet* Костепкины, Костяпкина (6 ház).

Toena-jet Ig., K.; T. *Toianet* Глишкины, Гришкина, Гришкины (3 ház).

Saja Ig., K., T.; v. *Paskor* Поское(ва) (3 ház).

Kandjarà K.; T. *Kandara*; Ig. *Kandjara* Кандяра, Улуспаевъ (2 ház).

Čigünan K.; *Čiginak*; K. *Suigo*; K. *Andarmo*; K. *Parbiga*, *Parbigä*;

K. *Norsä*; T. *Tüetso* (Тюессо).

11. *A Parabel mentén :*

- Küalet* L. Кыалский (1 ház).
Zaispai L. Заиспаиский (1 ház).
Karanak L. Мунку (1 ház).
Tögönak L. Серкина (elhagyott falu).
Čaronak L. Чаронакъ (2 ház).
Köčarok L. Мужчи? („itt ágazik ketté a Parabel“).
Elument L. Шелбина (1 ház).
Mazzimatel L. Чумаровъ (1 karamo).
Mazile L. (2 ház).
Perëmetu L. Перемесь (1 ház).
Pudeinmöt L. Пудина (1 ház).
Teurma Теурмеку (1 ház).

12. *A Csezsabka mentén :*

a) *a folyó felső folyása mellett (a bal parton D → E) :*

- Šabai-net* (Šabainj.) (1 ház = 8 lélek).
Cheitkulnet (Хейткулнёт) (6 lélek).
Miškeinete (Мишкеинете) (1 ház = 6 lélek).
Kvolkënak (Kvolkënak) (2 ház = 7 lélek).

b) *pontosabban nem rögzíthetők :*

- Kolgënak*; *Ačgënak*; *Valdžanëd* (3 ház); *Nivalginak* (1 ház); *Čaškanak*
 Чежанкий юрт; *Vglđži* (5 ház = 19 lélek); *Nolgënak* (2 ház = 3 lélek);
Hačëlkönak (3 ház = 20 lélek).

13. *A Vaszjugan mentén :*

a) *(K → Ny)*

- Tekël-et* (Текël-j.) Югина (balpart);
 (*Margin-j.* balpart).
Čondžox-lët (Čondžox-j.) Маргина [Középső falu] (jobbpart). L. *čondzs*
 половина.
Naunak (Naunajet) Наунакъ (balpart).

b) *pontosabban nem rögzíthetők :*

- Süttüdelete* Зимн. Варганажинъ (3 ház = 19 ember, 7 ló).
Kočarma Лѣтн.. Варганаждинъ (2 ház).
Kurkultau Кыркылдаева.
Kargaldajët Каргалдаевъ.
Kalgi(ja)-jete Калгиятский.
Kubdelded adä („régí város“?).
Pöre-let (1 ház).
Idel-čvor
Pöre
Warghe-pöre I. *varg(e)* большой.
Uliputi-čvor
Eta-čara-čvor

Roxamet-kvoč
Adžanganak Миколкина?

14. *A Vah felső folyásánál :*

Kamésés
Köslet
Körgilet
Vaxčontaxlet
Nulenet.

15. *Egyéb helynevek :*

Söponet Т. Чебанская (elpusztult falu).
Önderit Т. Тискина.
Kögena-jet Поделнисна [Patak(menti)-falu]. L. *köge* рѣчушка.
Köššoket Теголова [Köš-földnyelv-falu]. L. *šok* мысь.
Mači-aχ (Tajga-szél).
Čurtanná Пилилдеева.
Korbešok село Каргашокъ
Samarnak Усть Иртишь.

Víznevek

Ob = *Kold*, *Khold*
Csulim = *Čulup*
Tim = *Khazsikö* [Süger-folyó]. L. *khažë* окупъ.
Ket = *Köt*
Csaja = *Sajai-kö*, *Saja*; K. Ig. *Kü* [folyó]; T. *War-kö* [nagy folyó].
Mellékvizei: K. *Muzer*; *Sengetke*; T. *Sangut-kü* [Fajd-folyó] (l. *šang(e)* глухарь); K., T. *Kales-kü* (= Голынка); K. *Iksa*. („csónakon nem járható“); *Jeve-kü*, T. *Jive-kü* (= Икса); T. *Antermo*; *Parbiga*; *Suigo*; *Nursi*; *Kopta*; *Sana-nar* [egy mocsár neve].

Parabel = *Köng*, *Könge*, *Khöng(i)-kö*. *Mellékvize*: *Čuxündž* (= Чузукъ).
Vaszjugan = *Warge-kü*. *Mellékvizei*: *Čadžë-kö* (Чежабка рѣка); *Këmdžär*; *Khindal*; *Loχol-kü*; *Külčibel-kü*; *Aisige*; *Pöröt-kü*; *Nauš-kü*; *Patël-küge*; *Përdalat-köge*; *Köbamač-köge*; *Mučbar-köge*; *Köba-kület-köge*; *Warghe-kület-köge*; *Idel-čvor-küge*; *Halat* (Салат рѣчка); *Pöret-köte*.

T a v a k a *Parabel* vidékén: *Warghe-tu*; *Khindal-tu*.

Egyéb pataknevek :

Totuj-kü (Майкова mellett).

Nerte (*Nerteñit* = Пундугина mellett).

Koner (*Konernak* = Коперево mellett).

Pi-khö, *Pika* (Пиковка — patak: *Pikhölet* = Иванкины mellett).

Sugut (*Sugutit* = Водяны mellett).

Саχer Шигарка рѣка.

Küel-khö (*Küejjet* = Инкино mellett).

Küelkä, v. *Šüdi-kö* Инкина рѣчка.

Саχандut-kö (Сагандукова mellett).

Túzw

Kargun-kö

Tónevek:

Karindiak-tó Кривой озеро [Görbe-tó].

Kvöri-to [Varjú-tó].

Személynevek (fkl.)

Khar-vand Крива лицо [Ferde-arc], „egy »kok« volt Ivanukiны vidékén“

Koldi-čondži-khok I. [Ob-középi „fejedelem“]. L. *kok* хозяинь.

Lëndés-kādet-kō(d) pāri-χok. I. [Lëndés-fenyőfolyó-felsővidéki „fejedelem“]. L. *kok* хозяинь.

Tössēn-ōdžet pari čadžbo-nučibi-čvor(e)-kōskā I. egy богатырь neve.

Ka(n)džen-mador I. [egy hős (богатырь) neve].

Kola-pajani I. L. *paja* [öregasszony].

Kodui-poreχ-ēra [Bőrruhás öreg].

Ńingis-χan [Ń. fejedelem], *Ńinges-kan-jik* [Ń. fejedelemfi].

Kargun-kōnel-mador [Kargun-folyómenti hős].

Khōdba, Kōdba-tēga [K.-árva].

Nabēs-χon-jir.

Pōnégése (χupp), I. *Pōnegešše* широкой, толстой челобѣк, „így nevezték az alsóvidékieket (madorokat)“. — vö. (DONN.) Tu. *Pūnegęęę* 'a great man-eater', Ke. *Pūnegusse* 'a terrible unknown giant and man-eater; a mighty man-eater from the north' (JSFOu. XXX/26, 2, 3, 4, 6).

Pinnunel északi hős.

Sidze I. „régí pogány név, melyből a Сичинь családnév lett.“

Čul-dēdes-hači-belgel-las Ig.

Ide Z., I. — (D.) *īde, īte* stb. (JSFOu. XXX/26, 2 kk.).

Čažabka-čondži-χok Z., *Čažabka-čondži-χon-mūdi-kōbane, Čažabka-čondži-χon-mūdi-kōbai-padalgel-pudžel-Eldem-χan*.

Kōde-pajet I.

Čvōrges-χan.

Murm-χok

Mass, Mas

Kholgēsē, Korgēsē egy mador neve. Fiai: *Kholgaseit* (*Kholghese-jit* v. *Kolgei*), *Kholdjit* és *Kanā*.

Khomdē-χan, Komdē-χan [K. fejedelem], *Komde-χan-net* [K. fejedelem lánya].

HAJDÚ PÉTER

